

COMMISSIE

BESCHIKKING VAN DE COMMISSIE

van 6 december 2000

betreffende de verenigbaarheid van een concentratie met de gemeenschappelijke markt en met de Overeenkomst betreffende de Europese Economische Ruimte

(Zaak COMP/M.1940 — Framatome/Siemens/Cogéma/JV)

(kennisgeving geschied onder nummer C(2000) 3691)

(Slechts de tekst in de Engelse taal is authentiek)

(Voor de EER relevante tekst)

(2001/769/EG)

DE COMMISSIE VAN DE EUROPESE GEMEENSCHAPPEN,

Gelet op het Verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap,

Gelet op de Overeenkomst betreffende de Europese Economische Ruimte, en met name op artikel 57, lid 2, onder a),

Gelet op Verordening (EEG) nr. 4064/89 van de Raad van 21 december 1989 betreffende de controle op concentraties van ondernemingen ⁽¹⁾, laatstelijk gewijzigd bij Verordening (EG) nr. 1310/97 ⁽²⁾, en met name op artikel 8, lid 2,

Gezien het besluit van de Commissie van 11 augustus 2000 om in de onderhavige zaak de procedure in te leiden,

Na de betrokken ondernemingen in de gelegenheid te hebben gesteld hun standpunt ten aanzien van de door de Commissie aangevoerde bezwaren kenbaar te maken,

Gezien het advies van het Adviescomité voor concentraties ⁽³⁾,

Overwegende hetgeen volgt:

- (1) Op 10 juli 2000 ontving de Commissie een aanmelding van een voorgenomen concentratie waarmee Framatome SA („Framatome”), Frankrijk, Siemens AG („Siemens”), Duitsland, en Cogéma SA („Cogéma”), Frankrijk, een volwaardige gemeenschappelijke onderneming („nieuwe gemeenschappelijke onderneming”) zullen oprichten.
- (2) Op 11 augustus 2000 besloot de Commissie overeenkomstig artikel 6, lid 1, onder c), van Verordening (EEG) nr. 4064/89 („de concentratieverordening”) en artikel 57 van de EER-overeenkomst in deze zaak de procedure in te leiden.

I. DE PARTIJEN EN DE VOORGENOMEN CONCENTRATIE

- (3) Framatome is een ontwerper en fabrikant van kerncentrales („nuclear power plants” — NPP) en produceert de belangrijkste uitrusting voor de primaire systemen, d.w.z. het kerngedeelte, van een NPP. Voorts ontwerpt, produceert en verkoopt Framatome splijstofelementen voor NPP. Framatome houdt zich bovendien bezig met de productie van connectors voor elektrische en elektronische toepassingen. De Franse staat bezit direct of indirect (in het bijzonder via Cogéma) ongeveer 85 % van de aandelen van Framatome.
- (4) Siemens, een ter beurse genoteerde onderneming, is actief in de elektrotechniek en de elektronica, in de sectoren energie, industrie, automatisering, vervoer, medische techniek, informatie en communicatie en halfgeleiders. In de nucleaire sector is Siemens actief op het gebied van het ontwerp en de levering van verschillende typen NPP, inclusief de ermee verbonden benodigde componenten en materialen, zoals splijstofelementen. Siemens fabriceert uitrusting voor NPP, bijvoorbeeld meet- en regelsystemen, verschillende reserveonderdelen, enz.

⁽¹⁾ PB L 395 van 30.12.1989, blz. 1. Verordening gerectificeerd in PB L 257 van 21.9.1990, blz. 13.

⁽²⁾ PB L 180 van 9.7.1997, blz. 1.

⁽³⁾ PB C 309 van 6.11.2001.

- (5) Cogéma, een onderneming die via het Commissariat à l'énergie atomique („CEA”) in handen van de overheid is, is voornamelijk actief op nucleair gebied. De activiteiten van het bedrijf bestrijken de hele splijtstofcyclus die noodzakelijk is voor de continue werking van NPP, d.w.z. onder andere winning van uraniumerts, conversie en verrijking van uranium, opwerking van gebruikte splijtstof en verwante technische activiteiten. Voorts vervaardigt Cogéma splijtstofelementen en biedt het bedrijf gemengd-oxide-splijtstof (MOX) aan⁽¹⁾.
- (6) Framatome en Siemens zullen het grootste deel van hun nucleaire activiteiten inbrengen in de nieuwe gemeenschappelijke onderneming. De bedrijfsactiviteiten van Cogéma zullen niet in de nieuwe gemeenschappelijke onderneming worden ingebracht. Cogéma zal echter, voorzover het MOX-splijtstof en technologische aspecten betreft, door middel van afspraken in de aandeelhouders-overeenkomst invloed krijgen in de nieuwe gemeenschappelijke onderneming. Framatome zal 66 % en Siemens 34 % van de aandelen in de nieuwe gemeenschappelijke onderneming bezitten. Cogéma krijgt één speciaal aandeel waaraan bijzondere rechten zijn verbonden.

II. COMMUNAUTAIRE DIMENSIE

- (7) De betrokken ondernemingen hebben samen een totale wereldwijde omzet van meer dan 5 miljard EUR⁽²⁾. Framatome, Cogéma en Siemens hebben in de Gemeenschap elk een omzet van meer dan 250 miljoen EUR en behalen elk niet meer dan twee derde van hun totale omzet op Gemeenschaps-niveau in één lidstaat. De aangemelde concentratie heeft daarom een communautaire dimensie in de zin van artikel 1, lid 2, van de concentratieverordening en valt ook onder de samenwerkingsovereenkomst met de EVA-landen.

III. CONCENTRATIE

- (8) De nieuwe gemeenschappelijke onderneming zal volgens de aanvankelijke aanmelding onder gezamenlijke zeggenschap staan van de drie moedermaatschappijen, aangezien voor strategische bedrijfsbesluiten de unanieme instemming van alle bestuursleden vereist is.
- (9) De nieuwe entiteit zal volwaardig zijn aangezien Framatome en Siemens hun respectieve nucleaire activiteiten in de nieuwe gemeenschappelijke onderneming inbrengen.
- (10) De voorgenomen concentratie vormt daarom een concentratie in de zin van artikel 3, lid 1, onder b), van de concentratieverordening.

IV. BEOORDELING UIT HET OOGPUNT VAN DE MEDEDINGING

Inleiding

- (11) Alle aanmeldende partijen verrichten activiteiten in de nucleaire sector. In de hiernavolgende tekst wordt vooral ingegaan op die sectoren waar de voorgenomen concentratie substantiële gevolgen heeft, als gevolg waarvan effectieve mededinging in de gemeenschappelijke markt of in een substantieel deel daarvan in ernstige mate wordt beperkt. Dit zijn in het bijzonder de sectoren voor A. splijtstofelementen, B. meet- en regelsystemen, en C. verbruiktesplijtstofrekken.
- (12) NPP worden door elektriciteitsbedrijven gebruikt voor de commerciële productie van elektriciteit. NPP kunnen worden onderscheiden op basis van de vraag of ze licht water of zwaar water als koelvloeistof en moderator gebruiken. Ongeveer 80 % van de reactoren in de wereld is gebaseerd op slechts twee Amerikaanse lichtwaterontwerpen en deze leveren ongeveer 88 % van de totale nucleaire capaciteit in de wereld. Lichtwaterreactoren („light water reactors” - LWR) gebruiken splijtstof in de vorm van isotopisch verrijkt uraniumoxide dat wordt gemodereerd en gekoeld met zeer sterk gezuiverd water. Er zijn twee hoofdtypen LWR: de drukwaterreactor („pressurized water reactor” - PWR) en de kokendwaterreactor („boiling water reactor” — BWR). Andere typen NPP zijn onder meer de hogedruk-zwaar-waterreactor (ook CANDU-reactor genoemd), de VVER (de Russische versie van de PWR) of de metaal- of gasgekoelde reactor.

⁽¹⁾ MOX is een mengsel van natuurlijk uranium of verarmd („tails”) uranium (een bijproduct van het verrijgingsproces) en een kleine hoeveelheid plutonium die uit opwerking wordt verkregen.

⁽²⁾ Omzet berekend in overeenstemming met artikel 5, lid 1, van de concentratieverordening en de kennisgeving van de Commissie over de berekening van de omzet (PB C 66 van 2.3.1998, blz. 25). Voorzover de cijfers mede de omzet in de periode vóór 1 januari 1999 betreffen, worden zij berekend op basis van de gemiddelde ECU-wisselkoersen en op één-op-één-basis omgezet in EUR.

- (13) Een complete NPP bestaat uit twee hoofddelen: het nucleaire eiland („nuclear island” — NI) en het conventionele eiland („conventional island” — CI). Het NI is het eigenlijke „nucleaire deel” in een NPP en omvat alle systemen en apparatuur die nodig zijn om stoom aan het CI te leveren en om de veiligheid van de reactor te garanderen. Het NI bestaat uit het nucleaire stoomopweksysteem („nuclear steam supply system” — NSSS) en de rest van het nucleaire eiland („BNI”) (d.w.z.: het geheel van hulpsystemen en hulpapparatuur). Het CI bestaat voornamelijk uit de turbogenerator en zijn hulpsystemen die zijn gehuisvest in speciale gebouwen die volledig losstaan van het gebouw van het NI. Het ontwerp van het CI wijkt niet echt af van dat voor andere concepten voor elektriciteitsopwekking, bijvoorbeeld voor kolen- of gasgestookte centrales.
- (14) In de tabel in overweging 15 zijn de reactortypen aangegeven die in de wereld het meest zijn gebouwd.

- (15) *Tabel 1: Reactorinstallaties in de EER en andere grote regio's in de wereld*

Land	Type reactor (NPP)	Periode	Leverancier
België	PWR (7)	1975-1985	Westinghouse, Framatome
Finland	BWR (2) VVER (2)	1979-1982	ABB Russische leverancier
Frankrijk	PWR (58) Snelle-kweekreactor (1)	1977-1984 —	Framatome —
Duitsland	PWR (13) BWR (6)	1975-1989 1977-1984	Siemens Siemens
Spanje	PWR (7) BWR (2)	1971-1985 1970-1986	General Electric „GE” Siemens (1)
Zweden	PWR (3) BWR (8)	1975-1983 1975-1985	Westinghouse ABB
Verenigd Koninkrijk	PWR (1) AGR/GCR (34)	1995 —	Westinghouse —
Totaal per type reactor in de EER	PWR (89) BWR (18) Overig (37)	— — —	— — —
Verenigde Staten	PWR (69) BWR (34)	— —	— —
Azië	PWR (37) BWR (31)	— —	— —
Overige regio's in de wereld	PWR (61) BWR (6)	— —	— —
Totaal per type reactor voor de gehele wereld	PWR (256) BWR (89) Overige (49)	— — —	— — —

A. SPLIJTSTOFELEMENTEN

1. RELEVANTE PRODUCTMARKTEN

- (16) Spleijstofelementen („fuel assemblies” — FA's) worden gebruikt als overbrengingsmiddel voor de inbrenging van spleijstof in de kern van de kernreactor. Een FA bestaat uit een metalen structuur, de zogenoemde huls, en een bepaald aantal spleijstofstaven die de spleijstoftabletten bevatten. Zowel Framatome als Siemens ontwerpt en fabriceert FA's voor verschillende typen reactor, vooral voor LWR.

- (17) Volgens de aanmeldende partijen vormen de FA's voor LWR een andere markt dan de FA's voor andere typen NPP. Zwaarwaterreactoren („heavy water reactors” — HWR) werken met een andere moderator en een ander koelmiddel, namelijk D_2O in plaats van H_2O . Het ontwerp en de fabricage van FA's voor HWR vragen daarom om speciale expertise en productieapparatuur. Voorts is geen enkele ontwerper van FA's, behalve KNFC (Zuid-Korea), actief op het gebied van het ontwerp en de fabricage van FA's voor zowel LWR als HWR. Gasgekoelde reactoren („gas cooled reactors” — GCR) en geavanceerde gasgekoelde reactoren („advanced gas cooled reactors” — AGR), die uitsluitend in het Verenigd Koninkrijk worden gebruikt, werken met grafiet als moderator en gas als koelmiddel. Aan de FA's voor deze typen reactor worden daarom andere technische eisen gesteld. Momenteel levert alleen BNFL/Westinghouse/ABB FA's voor GCR/AGR. Alhoewel omschakeling van de productie van LWR-FA's naar AGR-FA's technisch mogelijk lijkt te zijn, is daar wel een substantiële investering in aanvullend materieel voor nodig. Het beperkte aantal NPP van het type AGR rechtvaardigt substantiële financiële investeringen echter nauwelijks.
- (18) In LWR worden twee verschillende typen splijtstof gebruikt, namelijk verrijkt uranium en gemengd-oxidesplijtstof (MOX). Beide typen splijtstof worden gebruikt in de vorm van kleine cilindrische tabletten met een gewicht van 6-7 g, die door een gecontroleerde kettingreactie in een LWR worden gesplitst. In LWR wordt voornamelijk verrijkt uranium gebruikt, dat vaak uraniumdioxide („ UO_2 ”) wordt genoemd naar zijn chemische samenstelling. UO_2 -splijtstof kan verder worden onderverdeeld in verrijkt natuurlijk uranium (enriched natural uranium — ENU ⁽¹⁾) en verrijkt opgewerkt uranium („enriched reprocessed uranium” — ERU ⁽²⁾). Bij de productie van MOX wordt plutonium gerecycleerd dat wordt teruggewonnen tijdens de opwerking van gebruikte UO_2 -splijtstof. FA's hebben een verpakkingsfunctie, d.w.z. ze worden gebruikt als mechanisch middel voor de inbrenging van de splijtstof (UO_2 of MOX) in de reactorkern ⁽³⁾. De aanmeldende partijen stellen dat wat de vervangbaarheid van UO_2 -FA's en MOX-FA's aan de aanbodzijde betreft, het waarschijnlijk volstaat de twee categorieën FA's als subsegmenten van een geïntegreerde markt voor LWR-FA's te beschouwen. De aanmeldende partijen geven in het bijzonder aan dat een ontwerper en fabrikant van UO_2 -FA's op de productie van MOX-FA's kan overschakelen (en omgekeerd), aangezien de componenten voor UO_2 -FA's en MOX-FA's identiek zijn.
- (19) Voorzover het FA's van het type ERU betreft, hebben andere producenten verklaard dat de productiefaciliteiten in staat moeten zijn lage concentraties residuele splijtbare producten te bewerken. Behalve extra voorzieningen zijn ook speciale behandelingsprocedures nodig om werknemers te beschermen. Beide zijn kostbaar en zijn over het algemeen alleen te rechtvaardigen wanneer er voldoende vraag is naar FA's van het type ERU; uit het onderzoek blijkt dat de meeste exploitanten van NPP geen ERU-splijtstof gebruiken ⁽⁴⁾, zelfs niet wanneer zij opgewerkte splijtstof mogen gebruiken. Desalniettemin lijken de antwoorden van belanghebbende grotendeels de visie van de aanmeldende partijen te bevestigen dat de productiefaciliteiten voor ERU-FA's ook kunnen worden gebruikt voor de productie van ENU-FA's. Het lijkt er daarom op dat ERU-FA's in deze zaak kunnen worden beschouwd als behorende tot dezelfde markt als ENU-FA's.
- (20) MOX-splijtstof is uiterst toxisch en er is speciale productieapparatuur nodig voor de productie van MOX-tabletten, het vullen van beklede hulzen met MOX-tabletten en de bundeling van die hulzen tot FA's, in het bijzonder in verband met het hoge stralingsniveau dat speciale beschermingsmaatregelen vereist. De fabricagekosten zijn voor MOX-FA's derhalve aanzienlijk hoger dan voor UO_2 -FA's. Gezien het uiterst toxische karakter van MOX-splijtstof, maar ook als gevolg van het kleine aandeel in de omzet in vergelijking tot ENU-splijtstof, worden MOX-FA's voor PWR en BWR daarom binnen dezelfde productiefaciliteit gefabriceerd en verwerkt. Hoewel MOX op dezelfde plaats kan worden geproduceerd als ENU-splijtstof, zijn de MOX-productiefaciliteiten aparte faciliteiten.
- (21) Van de vraagzijde gezien zijn FA's voor PWR en BWR niet onderling vervangbaar. Een exploitant van een PWR-reactor kan geen FA's gebruiken die zijn bedoeld voor BWR-reactoren (of omgekeerd), aangezien er qua ontwerp aanzienlijke verschillen zijn tussen PWR-FA's en BWR-FA's. De geometrie, d.w.z. de arrays van FA's, zijn voor BWR doorgaans kleiner dan voor PWR. Verder verschillen de leibuisen van de FA's voor PWR en BWR. De eerstgenoemde worden gebruikt om regelstaven te leiden, terwijl de laatstgenoemde staven of waterkanalen samenbinden.

⁽¹⁾ ENU-splijtstof wordt geproduceerd uit natuurlijk uranium dat verschillende chemische bewerkingen ondergaat om het als splijtstof geschikt te maken. De belangrijkste stappen zijn „conversie” (d.w.z. het mengen van gezuiverde uranium-concentraten met fluorwaterstofzuur en fluor om geschikte chemische verbindingen te krijgen) en „verrijking” (d.w.z. vergroting van het percentage isotopen uranium-235 die tijdens het splijttingsproces gemakkelijk splijten). Wanneer het uranium eenmaal is verrijkt, wordt het chemisch getransformeerd tot UO_2 -poeder, dat vervolgens tot UO_2 -granulaten wordt verwerkt en daarna tot ENU-tabletten wordt gecomprimeerd.

⁽²⁾ ERU-splijtstof wordt geproduceerd uit uranium dat afkomstig is van opgewerkte gebruikte splijtstof en daarna wordt verrijkt of gemengd met uranium van kwaliteit voor militair gebruik. ERU-splijtstof wordt daarom in veel kleinere hoeveelheden geproduceerd dan ENU-splijtstof.

⁽³⁾ Een FA is altijd slechts met één type splijtstof gevuld.

⁽⁴⁾ Exploitanten van NPP gebruiken in hun LWR ongeveer 1 % FA's van het type ERU.

- (22) De aanmeldende partijen stellen dat leveranciers, omdat zij aan de aanbodzijde in staat zijn gemakkelijk van het maken van BWR-FA's naar het maken van PWR-FA's om te schakelen (en omgekeerd), als behorend tot dezelfde markt moeten worden beschouwd. Er werd benadrukt dat, hoewel de ontwerpen voor BWR-FA's en PWR-FA's verschillen, er in de afgelopen jaren een duidelijke tendens is geweest toegang te krijgen tot ontwerpen voor beide categorieën FA's. De aanmeldende partijen geven voorts aan dat de uitrusting en de processen voor de productie van BWR-FA's en die voor PWR-FA's vergelijkbaar zijn en dat omschakeling van de productie van de ene categorie FA's naar de andere categorie niet duur is en snel kan gebeuren.
- (23) Belanghebbenden die op het verzoek van de Commissie hebben gereageerd, hebben echter gesteld dat er, alhoewel de ontwerpen voor BWR en PWR vergelijkbaar zijn, grote verschillen bestaan qua materialen, samenstelling van de FA-onderdelen, kernconfiguratie en bediening, die resulteren in significante verschillen tussen BWR- en PWR-FA's wat betreft de technische analyse, productieprocessen en prijzen voor de klanten. De tabletten waarmee FA's worden gevuld, variëren bijvoorbeeld in grootte. De geometrieën, d.w.z. de arrays van FA's, zijn voor BWR doorgaans kleiner dan voor PWR. Deze laatste hebben geen huls. Bovendien heeft de BWR-FA nog een extra vierkante metalen structuur. Tot slot bevatten BWR-FA's als gevolg van verschillen in splijtstofverrijking en/of absorptieconfiguraties binnen de elementen meer materiaalsamenstellingsordeningen. Men was van mening dat omschakeling van de productie van BWR op PWR (of omgekeerd) zeer kostbaar is en significante investeringen met zich brengt.
- (24) Tot slot verschillen de prijzen voor PWR-FA's en BWR-FA's sterk, gemiddeld [15-25 %] (*).
- (25) Het is volgens de aanmeldende partijen ook mogelijk onderscheid te maken tussen de verschillende geometrieën van de FA's. PWR-FA's en BWR-FA's worden aangeboden met respectievelijk zeven en drie standaardgeometrieën. LWR-FA's met verschillende geometrieën (en lengten) behoren tot dezelfde markt, aangezien ontwerpen voor verschillende geometrieën relatief eenvoudig kunnen worden ontwikkeld wanneer eenmaal een basis-FA-ontwerp is ontwikkeld (de belangrijkste verschillen zijn de afmetingen van de afstandsrekken en de eindstukken). Een FA-fabrikant zou daarom makkelijk kunnen overstappen van de productie van de ene array op de andere, zelfs op dezelfde productielijn. De aanmeldende partijen stellen bovendien dat het, wanneer eenmaal een vergunning voor een bepaalde geometrie is verkregen, aanmerkelijk eenvoudiger is een vergunning voor een andere geometrie in dezelfde FA-familie te krijgen. Andere FA-fabrikanten bevestigen voor het merendeel dat verschil in geometrie geen reden is om onderscheid te maken tussen PWR- en BWR-FA's.

Conclusie

- (26) Er kan derhalve worden geconcludeerd dat PWR-FA's en BWR-FA's tot verschillende productmarkten behoren. Voorts lijkt het terecht MOX-FA's als een aparte markt binnen de LWR-FA's te beschouwen⁽¹⁾.

2. RELEVANTE GEOGRAFISCHE MARKTEN

- (27) Naar de mening van de aanmeldende partijen is de markt voor het ontwerp en de productie van FA's een wereldwijde markt, maar omvat deze op zijn minst de EER. Wat het feitelijke product en de productieprocessen betreft zijn LWR-FA's in wezen over de gehele wereld hetzelfde⁽²⁾. De vervoerskosten maken gewoonlijk [$<5\%$] uit van de fabricageprijs van een LWR-FA, d.w.z. van de prijs van de FA zonder de splijtstof. De veiligheidsvoorschriften voor het vervoer en het gebruik van LWR-FA's verschillen in de wereld van regio tot regio, maar die verschillen vormen gewoonlijk geen grote hinderpaal voor de handel. Terwijl de verlening van vergunningen voor FA-ontwerpen doorgaans op nationaal niveau plaatsvindt, versnelt in de Gemeenschap de verstrekking van een vergunning in één lidstaat de vergunningsprocedures in de andere lidstaten aanmerkelijk. Daarnaast hebben de belangrijkste leveranciers van FA's inmiddels vergunningen verkregen in allerlei landen over de gehele wereld. De douaneheffingen voor de invoer van LWR-FA's in de Gemeenschap bedragen momenteel

(*) Passages tussen vierkante haakjes [] geven aan dat bedrijfsgeheimen of vertrouwelijke informatie zijn geschrapt.

(1) In het licht van de hierboven geschetste feiten lijkt het dat er in deze zaak geen onderscheid behoeft te worden gemaakt tussen MOX-splijtstof voor PWR en voor BWR.

(2) De aanmeldende partijen merken bijvoorbeeld op dat een FA-ontwerp dat in de Verenigde Staten is ontwikkeld, in Europese NPP kan worden gebruikt en omgekeerd. Hetzelfde geldt voor de productieprocessen.

ongeveer 4 % van de prijs van de hele FA, d.w.z. inclusief het verrijkte uranium, ongeacht waar de import vandaan komt. De douaneheffingen voor de invoer van FA's in de Verenigde Staten bedragen ongeveer 4 % van de prijs van de FA. In het kader van de GATT/WTO zullen de douaneheffingen voor invoer in de Gemeenschap geleidelijk dalen naar 2,2 %.

- (28) De aanmeldende partijen stellen tevens dat de prijzen in de verschillende regio's in de wereld lijken te convergeren. Als gevolg van aanmerkelijke prijsdalingen in Europa in de afgelopen jaren is het prijsverschil tussen de Verenigde Staten en Europa zowel voor BWR-FA's als voor PWR-FA's gedaald tot [15-25 %]. Dit verschil is tot op zekere hoogte toe te schrijven aan verschillen in de arbeidskosten. De aanmeldende partijen vermelden verder dat op alle nucleaire handel het Euratom-Verdrag van toepassing is. Daarnaast zijn Euratom-samenwerkingsovereenkomsten van toepassing, met name met de Verenigde Staten ⁽¹⁾ en enkele andere handelspartners.
- (29) Het marktonderzoek heeft echter aangetoond dat de markten voor PWR- en BWR-FA's niet ruimer zijn dan de EER. Op de eerste plaats is het voor NPP belangrijk dat de leverancier van de FA's zich in de nabijheid bevindt. Volgens de reacties van belanghebbenden zijn Russische en Aziatische fabrikanten van FA's bijvoorbeeld in het nadeel, aangezien hun FA's veilig over grote afstanden en over veel grenzen moeten worden vervoerd. In- en uitklaring zijn met name nodig wanneer splijtstof van het ene land naar het andere wordt vervoerd. De vervoerskosten nemen verder toe (en kunnen daardoor aanzienlijk zijn) aangezien verschillende landen verschillende eisen stellen aan de splijtstofcontainers waarin de splijtstof moet worden vervoerd. Verzending over meerdere landsgrenzen heen kan ook aanzienlijke risico's met zich brengen als gevolg van de onzekerheid bij vervoer van het product door verschillende regelgevinggebieden. De voorbereidingstijden van nieuwe FA-leveringen kunnen verder zeer lang zijn, aangezien leveranciers van exploitanten van NPP de status van gekwalificeerd leverancier moeten krijgen. Deze periode bedraagt meestal tussen de vijf en zeven jaar. Teneinde aanzienlijke kosten te voorkomen, lijkt nabijheid van de FA-leverancier, d.w.z. een locatie op zijn minst in dezelfde wereldregio als de NPP-exploitant, noodzakelijk. Voorts stellen de belanghebbenden dat de meerderheid van de regio's in de wereld qua veiligheidseisen en veiligheidsvoorschriften weliswaar de lijn van de Verenigde Staten volgt, maar dat regelgevende instanties in de EER, vooral in Frankrijk en Duitsland, volgens derde partijen andere en voor een deel strengere eisen en voorschriften hanteren, die tot hogere kosten leiden voor FA-ontwerpen waarvoor speciale vergunningen nodig zijn.
- (30) Wat betreft de invoer van FA's in de Gemeenschap benadrukken de belanghebbenden verder dat invoerrechten betaald dienen te worden en dat die ongeveer 3,5 % van de totale waarde van de FA bedragen ⁽²⁾. Aangezien de fabricagekosten van FA's slechts [20-30 %] van de waarde van de bundels uitmaken, d.w.z. van de FA zonder de splijtstof, kan het relatieve effect van deze invoerrechten in feite als vier keer zo groot worden beschouwd, d.w.z. 14 %. Er vinden daarom maar weinig leveringen plaats vanuit andere regio's in de wereld naar de Gemeenschap of naar de EER ⁽³⁾. In uitzonderingsgevallen hebben Zwitserland, Slovenië en de Tsjechische Republiek FA's geleverd gekregen van een leverancier die in de Verenigde Staten is gevestigd. Volgens één leverancier van FA's zijn deze specifieke handelsbewegingen (enkele exportleveringen naar Europese landen, maar nauwelijks export naar de Gemeenschap) indicatief voor het beschermende effect van de douaneheffingen van de Gemeenschap.
- (31) Een andere indicatie is het feit dat ontwerpers en fabrikanten van FA's uit andere regio's in de wereld het grootste deel van hun omzet realiseren in hun thuisregio. In dit opzicht is het vermeldenswaard dat het ten minste één grote Japanse leverancier van FA's door een afspraak van de regering met de Verenigde Staten verboden is FA's naar andere regio's van de wereld te exporteren. De prijsniveaus in de verschillende regio's in de wereld blijken gemiddeld tussen de [25-35 %] te verschillen. Derde partijen hebben niet bevestigd dat de prijzen in de Verenigde Staten en de EER in de komende jaren zullen convergeren. Alhoewel er in het afgelopen decennium in de EER en in de Verenigde Staten sprake was van een daling van de absolute prijsniveaus, is het relatieve prijsverschil tussen de EER en de Verenigde Staten vrij stabiel gebleven, d.w.z. gemiddeld [25-35 %] ⁽⁴⁾.
- (32) Er kan derhalve worden geconcludeerd dat zowel voor PWR-FA's als voor BWR-FA's de relevante geografische markt de EER is. Dit is in grote lijnen bevestigd door andere concurrenten.

⁽¹⁾ Overeenkomst tot samenwerking bij het vreedzaam gebruik van kernenergie tussen de Europese Gemeenschap voor Atoomenergie en de Verenigde Staten van Amerika van 7 november 1995 (PB L 120 van 20.5.1996, blz. 1).

⁽²⁾ De douaneheffingen zijn voor sommige componenten hoger, bijvoorbeeld 9 % voor hulzen, leibuisen, instrumentatiebuisen.

⁽³⁾ Een leverancier van FA's merkt op dat de belangrijkste reden waarom een zending vanuit de Verenigde Staten naar een bepaalde klant in Duitsland plaatsvond, was dat deze klant heel dringend splijtstof nodig had.

⁽⁴⁾ Dit wordt ook bevestigd door documenten die zijn opgesteld door NAC, de organisator van het Nuclear Fuel Management Seminar.

- (33) Wat MOX-FA's betreft: opgewerkte splijtstof is slechts in enkele landen in de wereld toegestaan. In de EER hebben enkele NPP-exploitanten in Frankrijk, Duitsland en België toestemming opgewerkte splijtstof te gebruiken in combinatie met ENU-splijtstof. Buiten de EER hebben alleen Zwitserland en Japan enkele van hun NPP-exploitanten toestemming gegeven opgewerkte splijtstof te gebruiken; het gebruik van MOX-splijtstof is in de Verenigde Staten verboden. Voor de bepaling van de geografische markt kan worden opengelaten of de geografische markt voor MOX-FA's de EER of een groter gebied bestrijkt, aangezien de voorgenomen concentratie in beide gevallen aanzienlijke gevolgen heeft.

3. BEOORDELING UIT HET OOGPUNT VAN DE MEDEDINGING

3.1. *De activiteiten van de partijen*

- (34) Framatome ontwerpt alleen PWR-FA's, maar produceert in zijn Europese fabricagefaciliteiten zowel PWR-FA's als BWR-FA's. Het bedrijf is met zijn activiteiten op het gebied van PWR-FA's begonnen onder een licentieovereenkomst met Westinghouse die tot 1981 van kracht was. Framatome produceert alle FA-componenten intern, op de inkoop van MOX-splijtstofstaven en MOX-FA's (van Cogéma en Melox SA. („Melox”), een 50/50 gemeenschappelijke onderneming van Cogéma en Framatome) na en, voor zijn dochteronderneming FCF in de Verenigde Staten, op de inkoop van UO_2 -tabletten van Siemens Power Cooperation („SPC”) ⁽¹⁾ na. Framatome heeft een aantal dochterondernemingen voor de productie en het op de markt brengen van FA's en FA-componenten die alle naar de nieuwe gemeenschappelijke onderneming zullen worden overgebracht.
- (35) Siemens heeft zijn FA-activiteiten verenigd in zijn dochteronderneming Power Generation Group (Kraftwerksunion — „KWU”), die in 1969 is opgericht toen Siemens de BWR-FA-technologie van AEG aan zijn bestaande activiteiten op het gebied van PWR-FA's toevoegde. Net als Framatome is Siemens op PWR-FA-gebied begonnen als licentiehouder van Westinghouse (de licentieovereenkomst liep in 1970 af), maar ontwerpt, fabriceert en verkoopt het bedrijf nu PWR-FA's van westers type met alle standaardgeometrieën. Op het gebied van de BWR-FA's heeft Siemens zijn eerste ervaring opgedaan in het kader van een licentieovereenkomst met GE (die in 1990 afliep), maar heeft het in de tussentijd zijn eigen ontwerpen ontwikkeld voor de standaardarrays van BWR-FA's. De activiteiten van Siemens op het gebied van de fabricage en de verkoop van FA's worden uitgevoerd door een aantal dochterondernemingen, die alle zullen worden overgebracht naar de nieuwe gemeenschappelijke onderneming.
- (36) De activiteiten van Cogéma op het gebied van FA's zijn beperkt tot de productie van MOX-FA's of afzonderlijke componenten daarvan. Cogéma heeft één MOX-productiefaciliteit in bedrijf. Daarnaast hebben Cogéma en Framatome, via Melox, een gezamenlijke productiefaciliteit in bedrijf. Beide faciliteiten produceren momenteel alleen MOX-FA's (of componenten daarvan) voor PWR, maar in de laatstgenoemde zal binnenkort ook worden begonnen met de productie van MOX-splijtstofstaven voor BWR. De producten die in de twee faciliteiten worden gefabriceerd, worden op de markt gebracht ofwel direct door Cogéma ofwel via Comcox SA („Comcox”), een 60/40 gemeenschappelijke onderneming van Cogéma en Belgonucléaire, die ook MOX-splijtstofstaven verkoopt welke zijn vervaardigd in de installatie van Belgonucléaire. Volgens een rapport dat is opgesteld door het Voorzieningsagentschap van Euratom (ESA) ⁽²⁾, zal binnenkort nog een MOX-productiefaciliteit in bedrijf worden genomen bij Melox. De MOX-activiteiten van Cogéma zullen niet naar de nieuwe gemeenschappelijke onderneming worden overgebracht.

3.2. *Marktaandelen*

- (37) De marktaandelen van de activiteiten van de aanmeldende partijen en die van hun concurrenten zijn samengevat in de overwegingen 38, 39, 40 en 41. Om vergelijking met de marktsituatie in de EER mogelijk te maken, worden ook de marktaandelen voor andere regio's in de wereld vermeld. De cijfers hebben betrekking op de jaren 1998-2000. De marktaandelen voor PWR-FA's en BWR-FA's staan in aparte tabellen met dezelfde tabelindeling. In 1999 bedroeg de totale omzet van Framatome en Siemens op het gebied van LWR-FA's in de EER meer dan [...] miljoen EUR.

⁽¹⁾ SPC is voor 100 % een dochteronderneming van Siemens in de Verenigde Staten.

⁽²⁾ ESA-jaarverslag 1999, blz. 27.

(38) Tabel 2 ⁽¹⁾: Marktaandelen voor LWR-FA's (PWR, FA's + BWR-FA's) ⁽²⁾

	EER	VS	Azië	Rest van de wereld	Totaal wereld
Framatome	[50 %-60 %]	[5 %-15 %]	[< 5 %]	[< 10 %]	[15 %-25 %]
Siemens	[20 %-30 %]	[10 %-20 %]	[< 10 %]	[< 10 %]	[10 %-20 %]
Framatome + Siemens	[75 %-85 %]	[20 %-30 %]	[< 10 %]	[< 10 %]	[30 %-40 %]
BNFL/Westinghouse/ABB	[15 %-25 %]	[45 %-55 %]	[< 10 %]	[< 10 %]	[15 %-25 %]
GNF/GE-ENUSA ⁽³⁾	[< 5 %]	[20 %-30 %]	[30 %-40 %]	[< 10 %]	[10 %-20 %]
Overige ⁽⁴⁾	[< 5 %]	[< 5 %]	[55 %-65 %]	[80 %-90 %]	[20 %-30 %]

⁽¹⁾ Bron: NAC Fuel-Trac, februari 2000.

⁽²⁾ MOX-FA's zijn niet meegerekend, aangezien dit type FA niet in de nieuwe entiteit zal worden ingebracht.

⁽³⁾ ENUSA, een Spaanse onderneming, vervaardigt BWR-FA's in het kader van licentieovereenkomsten met GE. In het kader van de GNF-overeenkomst werken GE en ENUSA nauw samen bij de productie en het op de markt brengen van BWR-FA's.

⁽⁴⁾ Mitsubishi Heavy Industries (MHI), NPI en JNF (alle in Japan); KNFC (Zuid-Korea); NPIC (China); INB (Brazilië); Minatom (Rusland).

(39) Tabel 3: Marktaandelen voor PWR-FA's

	EER	VS	Azië	Rest van de wereld	Totaal wereld
Framatome	[60 %-70 %]	[10 %-20 %]	[< 5 %]	[< 10 %]	[25 %-35 %]
Siemens	[15 %-25 %]	[5 %-15 %]	[< 5 %]	[< 5 %]	[5 %-15 %]
Framatome + Siemens	[80 %-90 %]	[20 %-30 %]	[< 5 %]	[< 10 %]	[35 %-45 %]
BNFL/Westinghouse/ABB + ENUSA ⁽¹⁾	[10 %-20 %]	[70 %-80 %]	[5 %-15 %]	[< 10 %]	[20 %-30 %]
Overige ⁽²⁾	[< 5 %]	[< 5 %]	[85 %-90 %]	[85 %-95 %]	[30 %-40 %]

⁽¹⁾ Bij de productie en het op de markt brengen van PWR-FA's werkt BNFL/Westinghouse nauw samen met ENUSA. In 1992 hebben BNFL, Westinghouse en ENUSA de European Fuel Group („EFG”) opgericht, die zich richt op PWR-FA's. Tot voor kort had ENUSA geen eigen FA-ontwerpen, maar maakte het alleen PWR-FA's onder licentieovereenkomsten met BNFL/Westinghouse.

⁽²⁾ Mitsubishi Heavy Industries (MHI), NPI en JNF (alle in Japan); KNFC (Zuid-Korea); NPIC (China); INB (Brazilië); Minatom (Rusland).

(40) Tabel 4: Marktaandelen voor BWR-FA's

	EER	VS	Azië	Rest van de wereld	Totaal wereld
Framatome ⁽¹⁾	—	—	—	—	—
Siemens	[35 %-45 %]	[20 %-30 %]	[5 %-15 %]	[< 5 %]	[15 %-25 %]
Framatome + Siemens	[35 %-45 %]	[20 %-30 %]	[5 %-15 %]	[< 5 %]	[15 %-25 %]
BNFL/Westinghouse/ABB	[40 %-50 %]	[< 10 %]	[< 5 %]	[35 %-45 %]	[5 %-15 %]
GMF/GE-ENUSA	[10 %-20 %]	[55 %-65 %]	[70 %-80 %]	[55 %-65 %]	[55 %-65 %]
NFI	[< 5 %]	[< 5 %]	[10 %-20 %]	[< 5 %]	[< 10 %]

⁽¹⁾ Framatome ontwerpt geen BWR-FA's, maar produceert deze in het kader van productieovereenkomsten, voornamelijk voor Siemens en Toshiba.

(41) Tabel 5: Marktaandelen voor MOX-FA's voor LWR; schattingen ⁽¹⁾

	EER	VS	Azië	Rest van de wereld	Totaal wereld
Cogéma	[> 85 %]	—	—	—	[< 80 %]
Siemens ⁽²⁾	[< 5 %]	—	—	—	[< 5 %]
BNFL/Westinghouse/ABB	[< 10 %]	—	—	—	[< 10 %]
JNC, Japan	—	—	[< 10 %]	—	[< 5 %]
Overige ⁽³⁾	—	—	—	[...]	[...]

⁽¹⁾ Ramingen, berekend op basis van de gegeven productiecapaciteit en de capaciteitsbezetting. Als gevolg van tijdelijke sluiting van installaties kunnen voor de periode 1998-2000 bovendien slechts ramingen worden gegeven.

⁽²⁾ Volgens Nukem, een dochteronderneming van RWE (Duitsland), fabriceert Siemens MOX-splijfstof, maar heeft het de productie van tabletten en splijstofelementen uitbesteed aan Framatome en BNFL; RWE is een van de grootste elektriciteitsproducenten in Duitsland.

⁽³⁾ De beschikbare productiecapaciteit voor MOX-FA's is voor andere regio's in de wereld onduidelijk. Met name in Rusland en andere NOS-landen behoort de productie van opgewerkt uranium nog tot het vroegere industrieel-militaire complex, waarvoor nauwkeurige gegevens moeilijk te krijgen zijn en waarvoor de schattingen niet erg betrouwbaar zijn omdat deze faciliteiten bijna geen informatie vrijgeven.

3.3. Beoordeling

3.3.1. Interpretatie van de marktaandelen — De feitelijke situatie in de EER

- (42) Tabel 3 laat de marktaandelen van de aanmeldende partijen en die van de concurrenten op de markt voor PWR-FA's zien. Ter vergelijking zijn naast cijfers voor de EER ook cijfers voor andere regio's in de wereld opgenomen.
- (43) Het hoge marktaandeel van Framatome is het gevolg van het feit dat de Franse markt, die [60-70 %] van de totale vraag naar PWR-FA's in de EER vertegenwoordigt ⁽¹⁾, vrijwel in zijn geheel wordt bevoorraad door Framatome. Met andere woorden, het marktaandeel van [60-70 %] van Framatome in de EER bestaat voor circa [55-65 %] uit omzet in Frankrijk en circa [5-15 %] uit omzet in Duitsland. Daarnaast wordt een klein deel verkocht in andere landen van de EER.
- (44) In Frankrijk heeft Framatome alle kernenergiecentrales („NPP”) gebouwd, waarvan twee PWR-basistypen, met een productiecapaciteit van 900 MW en 1300 MW, zijn geleverd aan Electricité de France „EdF”). Dit geeft Framatome een sterk draagvlak voor de vraag naar PWR-FA's, zoals in de vorige overweging is uiteengezet. Frankrijk kan daarom worden beschouwd als de „thuismarkt” van Framatome. Geen enkele concurrent heeft deze „thuismarkt” kunnen betreden, met uitzondering van een zeer klein aantal overeenkomsten voor de levering van FA's die beperkt zijn tot afzonderlijke NPP.
- (45) EdF is de enige exploitant van NPP in Frankrijk. Doorgaans is het gebruikelijk dat exploitanten van NPP voor al hun NPP ten minste twee verschillende FA-leveranciers hebben ⁽²⁾. EdF heeft echter Framatome als belangrijkste gekwalificeerde leverancier van PWR-FA's en Siemens voor slechts enkele specifieke NPP. EdF heeft maar heel weinig leveringsovereenkomsten aan andere FA-leveranciers gegund. In feite heeft EdF zelden andere FA-leveranciers uitgenodigd een offerte uit te brengen. In deze context dient te worden opgemerkt dat EdF een belang van 9,3 % in Framatome heeft. In beide ondernemingen heeft de Franse staat een controlerend belang.

⁽¹⁾ In de EER zijn 89 kerncentrales van het type PWR gebouwd, waarvan 58 in Frankrijk.

⁽²⁾ Het is vermeldenswaard dat de bouwer van een NPP de opdracht voor de eerste lading FA's krijgt.

- (46) Siemens, een bouwer van NPP van het type PWR en BWR, heeft de meeste NPP in Duitsland geleverd ⁽¹⁾ en heeft tevens een significant aantal NPP in andere landen van de EER gebouwd. Zoals valt af te lezen uit tabel 3 is het marktaandeel van [15-25 %] van Siemens voor PWR-FA's in de EER samengesteld uit ongeveer [5-15 %] aan omzet gerealiseerd in Duitsland en ongeveer [5-15 %] aan omzet gerealiseerd in andere landen van de EER. Om een volledig beeld van Siemens te geven: het bedrijf heeft in de markt voor BWR-FA's een marktaandeel van [35-45 %] op EER-basis, waarbij ten minste de helft van de omzet wordt gerealiseerd in Duitsland. Duitsland kan daarom als de „thuismarkt” van Siemens worden beschouwd. De positie van Siemens is echter niet onaantastbaar gezien het feit dat concurrenten met succes de Duitse markt hebben weten te betreden en gezien de geleidelijke afbouw van de kernenergieproductie in Duitsland.
- (47) Wat het bevoorradingsbeleid van exploitanten van NPP in Duitsland betreft: de meeste exploitanten van NPP van het type PWR hebben Siemens als hun belangrijkste leverancier en Framatome als tweede leverancier aangeduid. Andere FA-leveranciers komen op de derde en vierde plaats. Bovendien vragen Duitse centrales doorgaans aan verscheidene FA-leveranciers een offerte voor de levering van FA's.
- (48) In de EER zijn de marktaandelen van Framatome en Siemens van oudsher groot. Framatome en Siemens hebben het merendeel van de NPP in de EER gebouwd, namelijk 74 van de 89 PWR-reactoren die thans in de EER zijn geïnstalleerd. Doorgaans wordt na de voltooiing van de bouwwerkzaamheden het contract voor de eerste lading splijtstof gegund aan de leverancier van de NPP. De marktaandelen zijn ook zeer stabiel. Dit lijkt verband te houden met het feit dat elke aanbieder van FA's van de exploitanten van de NPP de status van gekwalificeerd leverancier dient te krijgen, wat goedkeuring door de staat vereist, voordat een ladingscontract kan worden gegund. Dit is een langdurig en kostbaar proces, van tests en procedures dat vijf jaar kan duren en wel [...] miljoen EUR kan kosten ⁽²⁾. Als leverancier van de eerste lading FA's heeft Siemens voor al zijn NPP-ontwerpen de status van gekwalificeerd leverancier gekregen en verkeert het daardoor in een gunstige positie bij de concurrentie om vervolgladingen. Framatome en Siemens hebben van NPP-exploitanten ook de FA-leveranciersstatus gekregen voor ontwerpen van andere NPP-bouwers, voornamelijk dankzij hun grote expertise op dit gebied. De concurrenten zijn minder succesvol geweest in het verkrijgen van de status van gekwalificeerd leverancier. Volgens informatie die door de aanmeldende partijen is verstrekt, heeft Framatome de status van gekwalificeerd leverancier gekregen voor [75-85 %] en Siemens voor [55-65 %] van de 89 PWR-NPP die in de EER in bedrijf zijn, terwijl BNFL/Westinghouse/ABB deze status slechts voor [35-45 %] van die NPP heeft gekregen. Als gevolg hiervan heeft, BNFL/Westinghouse/ABB (en ENUSA) in werkelijkheid aan een substantieel aantal reactoren nooit FA's kunnen leveren.
- (49) Voorts zijn nieuwe opdrachten voor FA-ladingen voor een groot aantal NPP in de EER vaak aan Framatome en Siemens gegund, zelfs waar concurrenten van NPP-exploitanten de status van gekwalificeerd leverancier hebben gekregen. Los van de kracht van de ontwerpen van Framatome en Siemens lijkt het een zeker voordeel te hebben de „thuismarkt”-leverancier van FA's te zijn.
- (50) Ter afronding van het beeld in de EER: Framatome en Siemens concurreren in andere landen van de EER met BNFL/Westinghouse/ABB en Siemens daarnaast ook met General Electric (GE) (voor BWR-FA's). Daar zijn geen „binnenlandse” leveranciers van NPP gevestigd, met uitzondering van het Verenigd Koninkrijk, waar BNFL een totaal ander type NPP (gasgekoelde reactoren) heeft geleverd, dat noch door de nucleaire technologie van Framatome noch door die van Siemens wordt ondersteund. In deze andere landen van de EER hebben NPP-exploitanten Framatome en Siemens op verschillende posities op hun leveranciersranglijst staan.

3.3.2. Veranderingen in de markt als gevolg van de concentratie — De nieuwe entiteit zou grote marktaandelen verwerven in de EER

- (51) In tabel 3 is te zien dat de nieuwe entiteit in de EER een gecombineerd marktaandeel voor PWR-FA's zou hebben van [80-90 %]. De naaste concurrent, BNFL/Westinghouse/ABB (in combinatie met ENUSA) zou een marktaandeel van [10-20 %] hebben. In de afgelopen jaren heeft geen enkele andere concurrent een significante omzet gerealiseerd in de EER.

⁽¹⁾ In de EER zijn 18 kerncentrales van het type BWR gebouwd, waarvan er zes in Duitsland zijn geïnstalleerd.

⁽²⁾ Wanneer een FA-leverancier echter de status van gekwalificeerd leverancier heeft verworven voor reactoren met een identiek ontwerp als een reactor waarvoor hij deze status nog niet heeft verworven, wordt het doorgaans iets eenvoudiger deze status te krijgen.

- (52) Wanneer wordt gekeken naar de totale markt voor LWR-FA's, laat tabel 2 zien dat de nieuwe entiteit ook een groot gecombineerd marktaandeel in de EER zou hebben. In de afgelopen jaren heeft geen enkele concurrent een aanzienlijke omzet gehad in de EER, behalve BNFL/Westinghouse/ABB. Wanneer de voorgenomen concentratie op mondiale schaal wordt bekeken, zou de nieuwe entiteit ook wereldwijd de grootste speler worden voor LWR-FA's. FA-ontwerpers en -fabrikanten die in andere regio's van de wereld zijn gevestigd, realiseren het merendeel van hun omzet in hun thuisregio.
- (53) Wat BWR-FA's betreft zijn er geen overlappende activiteiten, aangezien alleen Siemens FA's voor BWR ontwerpt en produceert. Framatome produceert weliswaar FA's voor BWR, maar deze activiteiten worden in onderaanneming uitgevoerd voor Siemens en Toshiba (opgenomen in GNF).
- (54) In Frankrijk zou de concentratie tot een situatie leiden waarin EdF te maken krijgt met een monopolie voor al zijn FA-leveringen, d.w.z. EdF zou zijn alternatieve toeleveringsbron verliezen, een rol die momenteel tot op zekere hoogte door Siemens wordt vervuld. Dit kan gevolgen hebben voor de eindconsument van elektriciteit doordat de elektriciteitsproducenten worden gedwongen de gestegen FA-leveringskosten door te berekenen. Gezien de lange duur van het kwalificatieproces, doorgaans vijf tot zeven jaar, zou EdF voor lange tijd afhankelijk zijn van de monopolistische leveringen voor FA's. Een snelle overstap op alternatieve bevoorradingsbronnen lijkt dus onmogelijk.
- (55) In Duitsland zou het resultaat van de concentratie vergelijkbaar zijn met dat in Frankrijk, behalve dat de Duitse exploitanten van NPP ook andere FA-leveranciers hebben gekwalificeerd, zodat zij niet volledig afhankelijk zijn van de nieuwe gemeenschappelijke onderneming.
- (56) Wat de situatie in de EER betreft, zou de nieuwe gemeenschappelijke onderneming betekenen dat de twee „thuismarkten” van Framatome en Siemens worden gecombineerd, wat zou leiden tot versterking van hun totale positie in de EER. Deze positie verschaft de nieuwe gemeenschappelijke onderneming een substantiële en betrouwbare bron van inkomsten. Bovendien zou de nieuwe gemeenschappelijke onderneming slagvaardig kunnen reageren op acties van concurrenten, doordat zij haar aanzienlijke overcapaciteit kan benutten.
- (57) Ter vergelijking, wanneer de voorgenomen concentratie op mondiale schaal wordt bekeken, zou de nieuwe gemeenschappelijke onderneming wereldwijd een grote speler worden, met een marktaandeel van [35-45 %]. Zoals echter in de overwegingen 27 tot en met 33 over de bepaling van de geografische markt is aangegeven, realiseren bijna alle FA-fabrikanten die in andere regio's in de wereld zijn gevestigd, het leeuwendeel van hun omzet op de markt in hun eigen regio.
- (58) Wat betreft MOX-FA's: Cogéma heeft samen met Belgonucléaire een marktaandeel van circa [80-90 %] in de EER, maar heeft ook wereldwijd een vergelijkbaar marktaandeel. Het resultaat van de voorgenomen concentratie zal hieronder nader worden beoordeeld wanneer de verticale integratie wordt besproken.

3.3.3. Overige aspecten

3.3.3.1. Complete FA-diensten als gevolg van verticale integratie — Bestrijking van de gehele splijtstofcyclus door de nieuwe gemeenschappelijke onderneming

- (59) Cogéma heeft activiteiten die tezamen de zogenoemde splijtstofcyclus („nuclear fuel cycle” — NFC) vormen en die verticaal zijn gekoppeld met het ontwerp en de fabricage van LWR-FA's. Dit omvat activiteiten die betrekking hebben op de behandeling van uranium voordat en nadat het als splijtstof is gebruikt. Het begingedeelte van de NFC bestaat uit de winning en het vernalen van natuurlijk uranium, de conversie van uraniumconcentraten, de verrijking van natuurlijk uranium en uiteindelijk de productie van de FA. Het eindgedeelte van de NFC bestaat uit de opwerking of opslag van verbruikte splijtstof, resulterend ofwel in opgewerkte splijtstof en/of de definitieve verwijdering als afval.

Winning en vermalen van natuurlijk uranium

- (60) Volgens de partijen is Cogéma wereldwijd actief op het gebied van de winning en het vermalen van natuurlijk uranium via een aantal dochterondernemingen en gemeenschappelijke mijnbouwondernemingen (minderheids- en meerderheidsdeelnemingen). Bijgevolg heeft Cogéma in de meeste regio's van de wereld, waaronder Canada, Australië en Kazachstan, toegang tot uraniumvoorraden weten te krijgen. Deze landen staan bekend om hun grote uraniumvoorraden, die volgens schattingen uit 1997 ongeveer 54 % van de uraniumvoorraad van de wereld vormen.
- (61) Cogéma's marktaandeel op het gebied van de winning en het vermalen bedroeg in 1998 circa [15-20 %] op wereldbasis. Cameco, de andere grote concurrent, haalde tezamen met UEM (Canada/Verenigde Staten) een marktaandeel van [30-35 %]. Andere concurrenten hebben marktaandelen van elk maximaal 10 %: ERA (Australië) had bijvoorbeeld een marktaandeel van ongeveer [5-10 %] en Rössing (West-Namibië), een dochteronderneming van Rio Tinto, had een aandeel van [5-10 %] ⁽¹⁾.

Conversie van uraniumconcentraten

- (62) Er zijn in de wereld maar een paar grote ondernemingen die conversie-installaties exploiteren. Cogéma heeft twee conversie-installaties, beide gevestigd in de EER. Het marktaandeel van Cogéma bedroeg [20-25 %] op wereldbasis. Andere concurrenten zijn kleiner: ConverDyn (Verenigde Staten) heeft bijvoorbeeld een marktaandeel van [15-20 %] behaald, Cameco (Canada) [10-15 %] en BNFL/Westinghouse/ABB [5-10 %]. Minatom (Rusland) heeft een marktaandeel van [15-20 %] behaald, maar de conversieactiviteiten van het bedrijf maken nog altijd deel uit van het totale militair-industriële complex dat van de voormalige USSR is geërfd. De toegang tot de capaciteit lijkt daarom te zijn beperkt tot en voor een groot deel afhankelijk te zijn van de politieke situatie.

Verrijking van natuurlijk uranium

- (63) Zoals bij de conversie van uranium zijn er op het gebied van de verrijking van natuurlijk uranium maar een paar grote ondernemingen actief. Cogéma voert zijn verrijkingsactiviteiten uit via zijn dochteronderneming Eurodif, die oorspronkelijk is opgericht als consortium met deelname van, onder andere, ENEA (Italië), ENUSA (Spanje) en Synatom (België). Het marktaandeel van Cogéma bedroeg in 1999 [20-25 %] op wereldbasis. Er zijn twee andere concurrenten met een groter marktaandeel, namelijk USEC (Verenigde Staten) met [35-40 %] en TENEX (Rusland) met [25-30 %]. Andere concurrenten haalden lagere marktaandelen, bijvoorbeeld Urenco [10-15 %] ⁽²⁾.

Opwerking of opslag van verbruikte splijtstof

- (64) Er zijn slechts twee ondernemingen actief op de markt voor de opwerking van verbruikte splijtstof, namelijk Cogéma en BNFL/Westinghouse/ABB. Voor 1999 had Cogéma wereldwijd een omzet uit opwerkingsdiensten van ongeveer [65-75 %] en BNFL/Westinghouse/ABB van [25-35 %]. Er zijn enkele andere ondernemingen met opwerkingsdiensten, maar deze hebben een zeer geringe capaciteit vergeleken met de twee belangrijkste bedrijven. Minatom (Rusland) is, alhoewel het een opwerkingsinstallatie voor verbruikte splijtstof in bedrijf heeft, gespecialiseerd in verbruikte splijtstof uit VVER-reactoren. Volgens de aanmeldende partijen liggen er plannen voor de ontwikkeling van aanvullende opwerkingscapaciteit. Naar verwachting zal deze extra capaciteit echter pas op lange termijn op de markt beschikbaar komen. In deze context kan worden opgemerkt dat de opwerking van bepaalde typen verbruikte splijtstof van militair belang kan zijn voor de productie van plutonium voor kernwapens.
- (65) Met opwerking hangt samen de productie van MOX-splijtstof. In Frankrijk, Duitsland en België heeft ongeveer 50 % van de NPP die in bedrijf zijn, toestemming MOX-splijtstof te laden. MOX-splijtstof wordt echter altijd gemengd met andere typen splijtstof gebruikt, voornamelijk met ENUS-splijtstof. Ter vergelijking: het gebruik van MOX-splijtstof is in de Verenigde Staten verboden, maar het mag in sommige NPP in andere regio's in de wereld wel worden gebruikt.

⁽¹⁾ De Commissie heeft bij beschikking van 1 augustus 2000 de concentratie tussen Rio Tinto (eigenaar van Rössing) en North (meerderheidsaandeelhouder van ERA) goedgekeurd (zaak COMP/M.2062). Op het moment dat de concentratie is voltooid, zal het marktaandeel van de nieuwe gecombineerde entiteit circa 15-20 % op wereldbasis bedragen.

⁽²⁾ BNFL bezit een derde van Urenco. De andere Nederlandse en Duitse aandeelhouders in Urenco hebben plannen hun participatie te verkopen. Er zijn slechts zeer weinig ondernemingen, namelijk die ondernemingen die activiteiten hebben op het gebied van de verrijking van natuurlijk uranium, onder andere Cogéma, BNFL en USEC, die er mogelijk-kerwijs in geïnteresseerd zouden kunnen zijn deze aandelen te kopen.

- (66) Opwerking is een dienst die wordt aangeboden aan NPP-exploitanten, die eigenaar blijven van alle componenten van hun splijtstoffen. Na de opwerking wordt de opgewerkte splijtstof gebruikt voor de productie van nieuwe FA's en het voor opslag gereedgemaakte afval wordt na tijdelijke opslag op het terrein van de opwerkingsfabriek naar de NPP-exploitant geretourneerd.
- (67) Door de concentratie zou Cogéma zijn invloed in de nieuwe gemeenschappelijke onderneming versterken. Terwijl Framatome de leverancier is van nucleaire technologie, bestrijkt Cogéma de gehele splijtstofcyclus die nodig is voor de continue werking van NPP. Cogéma zou één aandeel in de nieuwe gemeenschappelijke onderneming hebben waaraan speciale rechten zijn verbonden. Dit zou voor Cogéma onder andere een garantie zijn dat de MOX-splijtstof en de daarvoor geschikte FA's, waarvan de productie niet wordt overgebracht naar de nieuwe gemeenschappelijke onderneming, altijd compatibel zijn met de FA's die door de nieuwe gemeenschappelijke onderneming worden ontworpen en gefabriceerd. Voorts zou het de nieuwe gemeenschappelijke onderneming en Cogéma in staat stellen bij NPP-exploitanten actief splijtstof- en dienstenpakketten te promoten, wat andere FA-leveranciers niet kunnen vanwege hun gebrek aan aanwezigheid bij sommige van de bedrijfsactiviteiten van Cogéma. Dit over en weer delen van technologie zou tot een versterking van de positie van de MOX-splijtstofactiviteiten van Cogéma leiden, een positie die met een marktaandeel van [65-75 %] op wereldbasis en circa [85-95 %] in de EER al een machtspositie vormt.

3.3.3.2. Concurrenten zijn afhankelijk van enkele verticaal gerelateerde activiteiten

- (68) Het is derhalve duidelijk dat Cogéma activiteiten heeft op alle relevante nucleaire gebieden die verticaal gerelateerd zijn met de FA-handel. Op wereldbasis bestrijken alleen Cogéma en het Russische nucleaire complex onder staatsgezag de gehele splijtstofcyclus, d.w.z. winning, conversie, verrijking en opwerking. Alle overige concurrenten hebben activiteiten op sommige, maar niet op al deze gebieden. BNFL/Westinghouse/ABB, de belangrijkste Europese concurrent van de aanmeldende partijen, heeft bijvoorbeeld in de EER en in beperkte mate in de Verenigde Staten installaties voor conversie en opwerking in bedrijf en het neemt deel in de verrijking via zijn eenderde aandeel in Urenco. Alhoewel BNFL/Westinghouse/ABB geen winningsactiviteiten heeft, heeft het via koopcontracten van zijn dochteronderneming UAM wel toegang tot uranium. Cameco, een Canadees bedrijf, heeft alleen activiteiten op het gebied van de winning en conversie.
- (69) De aandeelhoudersovereenkomst voorziet in kruislicenties tussen Framatome, Siemens, Cogéma en de nieuwe gemeenschappelijke onderneming. [Details van de overeenkomst.] Dat zou de nieuwe gemeenschappelijke onderneming een technologisch voordeel geven bij NPP die een combinatie van ERU- en MOX-FA's gebruiken, aangezien Cogéma de belangrijkste leverancier van MOX-splijtstof ter wereld is.

3.3.3.3. Betreding van de markt door potentiële concurrenten lijkt zeer onwaarschijnlijk in de EER

3.3.3.3.1. Hoge drempels voorkomen betreding van de markt in de EER

- (70) Het ontwerp en de fabricage van FA's vragen om aanzienlijke middelen en investeringen in O&O, technische expertise in nucleaire technologie en productie-installaties. Vanwege het hoge aandeel van de vaste kosten spelen schaalvoordelen een belangrijke rol in de FA-productie. De aanmeldende partijen schatten dat voor een succesvolle (economisch levensvatbare) betreding van de markt op mondiaal niveau een productiecapaciteit van ten minste [...] MTU nodig is. Voorts verwachten NPP-exploitanten voor FA-leveringen diensten van hoge kwaliteit, wat relatieve nabijheid van de aanbieder van de diensten bij de kerncentrale betekent.
- (71) De meeste reactoren die in de EER zijn geïnstalleerd, zijn bovendien geleverd door vier grote ondernemingen, namelijk Framatome, Siemens, Westinghouse en GE. Als andere FA-leveranciers compatibele FA's willen fabriceren, moeten zij voor elk van de reactorontwerpen van deze vier ondernemingen vergunningen zien te krijgen voordat zij de mogelijkheid hebben de markt te betreden. Elke nieuwe FA-leverancier dient met name ook van NPP-exploitanten de status van gekwalificeerd FA-leverancier te krijgen, waarvoor voorafgaande testperioden van vijf tot zeven jaar nodig zijn.

- (72) Het lijkt er daarom op dat betreding van de markt voor FA-leveranciers uit andere regio's in de wereld alleen mogelijk is als zij over aanzienlijke financiële middelen beschikken. Alleen zij kunnen het zich veroorloven gedurende lange perioden geld te besteden zonder snel rendement van hun investeringen te kunnen verwachten. Gezien de contractuele leveringsstructuur en het trage rendement van de investeringen zouden echter zelfs bedrijven met aanzienlijke financiële middelen aarzelen de EER-markt te betreden. Dit zal des te meer het geval zijn wanneer de twee sterke, gevestigde marktspelers Framatome en Siemens als gevolg van de voorgenomen concentratie hun krachten kunnen bundelen.

3.3.3.3.2. Weinig FA-leveranciers actief in de EER

- (73) In de afgelopen twee decennia heeft in de nucleaire industrie een sterke consolidatie plaatsgevonden. In 1992 hebben BNFL, Westinghouse en ENUSA bijvoorbeeld samen de EFG opgericht, die zich richt op PWR-FA's. BNFL heeft in 1999 de nucleaire activiteiten van Westinghouse overgenomen en in 2000 die van ABB Atom. In 1999 heeft Cogéma een belang van [...] in Framatome genomen en heeft het zijn FA-handel, met uitzondering van de MOX-handel, overgeheveld naar Framatome. Voorts heeft GE een gemeenschappelijke onderneming met ENUSA, GE-ENUSA genaamd, die zich richt op de fabricage van BWR-FA's. Als gevolg hiervan zijn er in de EER maar een paar spelers overgebleven, namelijk Framatome, Siemens, BNFL/Westinghouse/ABB en GE via ENUSA. De voorgenomen concentratie zou het aantal spelers verder beperken, en wel tot drie.

3.3.3.3.3. Betreding van de markt door concurrenten uit andere regio's in de wereld lijkt onwaarschijnlijk — Talrijke samenwerkingsverbanden en licentieovereenkomsten versterken de positie van de nieuwe entiteit door het delen van technologische expertise

- (74) De aanmeldende partijen voeren aan dat in de komende jaren in de EER betreding van de markt door concurrenten kan worden verwacht, voornamelijk uit Rusland of de Aziatische regio. Dat lijkt echter zeer onwaarschijnlijk.
- (75) Op de eerste plaats eisen NPP-exploitanten dat elke FA-leverancier een lang kwalificatieproces doorloopt teneinde de status van gekwalificeerd FA-leverancier te krijgen. Op de tweede plaats zal de nieuwe leverancier, zelfs als deze de status van gekwalificeerd FA-leverancier heeft gekregen, nog steeds moeten bewijzen dat zijn specifieke FA-ontwerp geschikt is voor het desbetreffende type NPP. Momenteel heeft geen van de FA-leveranciers die zijn gevestigd in Rusland en de Aziatische regio, de status van gekwalificeerd FA-leverancier. De meeste NPP-exploitanten zeggen dat zij zouden aarzelen de leveranciersstatus te verlenen aan leveranciers van buiten de EER. Bovendien zou levering van FA's uit Oost-Europese landen tot enorme politieke problemen leiden in de lidstaten van de Gemeenschap waar nucleaire activiteiten al onderwerp van een felle politieke discussie zijn, bijvoorbeeld in Duitsland. Voor ten minste één Japanse FA-leverancier geldt een verbod op de export van FA's naar andere regio's in de wereld.
- (76) Betreding van de markt door Russische of Aziatische FA-leveranciers zou in potentie mogelijk zijn via samenwerking met of partnerschap in een FA-ontwerper en -fabrikant die productie-installaties in de EER heeft. Er zouden echter slechts drie grote spelers op de EER-markt overblijven, namelijk Framatome/Siemens, BNFL/Westinghouse/ABB en GE via ENUSA, die elk al hun eigen productassortiment hebben. Voorts zal de rol van Russische FA-leveranciers op de internationale nucleaire markt voor een groot deel afhangen van de interne politieke ontwikkelingen, de interne economische situatie, de marktontwikkelingen, de prijsstructuur en internationale overeenkomsten. Met name de eerste twee elementen zijn moeilijk te beoordelen en te voorspellen.
- (77) Het is tevens van belang op te merken dat ook in andere regio's in de wereld een consolidatieproces heeft plaatsgevonden, waarbij de aanmeldende partijen zeer belangrijke spelers zijn. In de Verenigde Staten heeft Siemens bijvoorbeeld de wereldwijde splijfstofhandel van Exxon Nuclear overgenomen (1987). Framatome, Cogéma en Pechiney hebben een participatie in de splijfstofhandel van B&W genomen (1987). Framatome heeft samen met B&W het servicebedrijf BWNS opgericht (1989). Framatome heeft BWNS volledig overgenomen (1995). GE, Hitachi en Toshiba hebben Global Nuclear Fuel opgericht (2000). BNFL/Westinghouse heeft de nucleaire activiteiten van ABB gekocht (2000). Wat de verlening van een vergunning voor de fabricage van FA's betreft [...].

- (78) Gezien het uitgebreide consolidatieproces en het grote aantal samenwerkingsovereenkomsten is het zeer onwaarschijnlijk dat een entiteit die in een andere regio is gevestigd, ooit de markt in de EER zal betreden.

3.3.3.3.4. Grote overcapaciteit voorkomt betreding van de markt in de EER

- (79) Tabel 6 bevat de productiecapaciteit die in de EER is geïnstalleerd, tezamen met de bijbehorende bezettingsgraad en de beschikbare capaciteit.

- (80) *Tabel 6: Productiecapaciteit en bezetting voor LWR-FA's in de EER*

	Bedrijf	Productie- capaciteit (MTU)	Bezetting	Beschikbare capaciteit (MTU)
EER	Framatome	[...]	[85 %-95 %]	[...]
	Siemens	[...]	[65 %-75 %]	[...]
	Framatome + Siemens	[...]		[...]
	Melox (gemeenschappelijke onderneming van Framatome en Cogéma); MOX-FA's	[...]	[> 50 %]	[...]
	Cogéma (MOX)	[...]	[> 50 %]	[...]
	BNFL/Westinghose/ABB	[...]	[40 %-60 %]	[...]
	ENUSA	[...]	[40 %-60 %]	[...]
	Belgonucléaire	[...]	[> 50 %]	[...]
Verenigde Staten	(Ramingen; alle leveranciers)	[...]	55 %	[...]
Azië	(Ramingen; alle leveranciers)	[...]	[65 %-75 %]	[...]

- (81) Zoals uit tabel 6 blijkt, is er in de EER sprake van overcapaciteit ⁽¹⁾ voor de productie van LWR-FA's, bij de twee belangrijkste FA-leveranciers gemiddeld circa [25-35 %]. Volgens de aanmeldende partijen zouden hun concurrenten hun capaciteit mogelijk kunnen vergroten door modernere apparatuur aan te schaffen. Vergeleken met de EER is de overcapaciteit van FA-leveranciers die in andere regio's in de wereld zijn gevestigd, nog groter, namelijk zo'n 30-45 %.
- (82) Het lijkt daarom onwaarschijnlijk dat potentiële nieuwkomers op de markt die in andere regio's in de wereld zijn gevestigd, het aantrekkelijk zullen vinden op de EER-markt door te dringen. Indien door de NPP-exploitant de status van gekwalificeerd FA-leverancier is verleend, zouden de bestaande FA-producenten elke poging om de markt met goedkopere FA's te betreden makkelijk kunnen doen mislukken door de bestaande overcapaciteit te benutten.
- (83) Voorts lijkt het waarschijnlijk dat de bestaande overcapaciteit lange tijd zal blijven bestaan. Volgens de aanmeldende partijen is sluiting van een FA-productiefaciliteit voor de exploitant van de faciliteit uiterst kostbaar vanwege het vereiste ontmantelingproces, dat een bijzonder langdurige aangelegenheid is. Bovendien moet gedecontamineerd materiaal veilig en in overeenstemming met de milieuwetgeving worden opgeslagen. FA-fabrikanten zullen daarom liever op prijsdruk reageren door te bezuinigen op vrije bestedingen.

⁽¹⁾ Nuclear Fuel Management Seminar, waaraan Siemens in juni 2000 deelnam; het seminar werd georganiseerd door NAC.

- (84) Gezien het feit dat verlaging van de capaciteit uiterst kostbaar lijkt, zal de overcapaciteit waarschijnlijk voor lange tijd ongewijzigd blijven en zou daardoor een voortdurende bedreiging zijn voor nieuwkomers op de markt, in het bijzonder wanneer deze niet beschikken over substantiële productiecapaciteit in de EER.

3.3.4. Toekomstige ontwikkelingen

- (85) De bezwaren met betrekking tot de mededinging die de voorgenomen concentratie opwerpt, komen voort uit het feit dat Framatome en Siemens sterk aanwezig zijn op hun respectieve „thuismarkten”. Framatome realiseert de hele omzet van zijn „thuismarkt” bij EdF. Terwijl de Duitse markt als open kan worden beschouwd, is de toegang voor EdF bijzonder moeilijk. Na de fusie zal de positie die Framatome formeel bij EdF innam, door de nieuwe entiteit worden overgenomen.
- (86) In deze context moet rekening worden gehouden met het feit dat EdF, als verreweg de grootste klant van Framatome, een belang in Framatome heeft en in de raad van bestuur van Framatome is vertegenwoordigd.
- (87) De kwalificatieprocedure voor nieuwe FA's duurt doorgaans tussen de vijf en zeven jaar. De veiligheidsinstantie begeleidt de testperiode en geeft de NPP-exploitant na een geslaagde testperiode toestemming een nieuwe FA-leverancier aan te duiden. Gezien de langdurige en complexe procedure kan het kwalificatieproces dus ook een obstakel vormen dat een snelle betreding van de markten verhindert.
- (88) Een ander bezwaar met betrekking tot de mededinging betreft het feit dat de bestaande verticale banden tussen Cogéma en de nucleaire activiteiten van Framatome door het beoogde controlerende belang dat Cogéma in de nieuwe gemeenschappelijke onderneming zou krijgen, aanmerkelijk zouden worden versterkt en zouden worden uitgebreid tot de nucleaire activiteiten die Siemens in de nieuwe gemeenschappelijke onderneming inbrengt.

3.3.4.1. De openstelling van de Franse markt

- (89) In de loop van de procedure zijn nieuwe elementen onder de aandacht van de Commissie gebracht, die tot de conclusie leiden dat de Franse markt in de toekomst in belangrijke mate zal worden opengesteld.

3.3.4.1.1. Inkoopstrategie van EdF

- (90) In het verleden heeft EdF voor al zijn NPP Framatome aangemerkt als belangrijkste FA-leverancier en heeft het bedrijf Siemens voor slechts enkele NPP als tweede leverancier aangeduid. Voor slechts twee reactoren zijn enkele andere FA-leveranciers gekwalificeerd.
- (91) Na de liberalisering van de Europese elektriciteitsmarkten staan de NPP-exploitanten nu onder toenemende prijs- en kostendruk. Als gevolg hiervan heeft EdF er alle belang bij de kosten van zijn FA-leveringen zo laag mogelijk te houden en dus door te gaan met het „dubbele leveranciers”-beleid. De Franse staat steunt dit beleid van EdF volledig. Aangezien EdF zich niet kan mengen in het kwalificatieproces, lijkt het noodzakelijk dat de Franse staat eventuele maatregelen steunt die door de veiligheidsinstantie worden genomen om de situatie rond het kwalificatieproces te helpen verbeteren.
- (92) In het licht van deze nieuwe omstandigheden heeft EdF concrete maatregelen genomen om voor zijn 900 MW en 1 300 MW-centrales ten minste één andere gekwalificeerde FA-leverancier als tweede leverancier te hebben. EdF probeert via een verkort kwalificatieproces veel sneller toestemming te krijgen FA's van de andere FA-leverancier te introduceren. Voorts is het de bedoeling dat de kwalificatie die voor één reactor wordt gegeven, voor alle reactoren van hetzelfde type geldt.
- (93) Uit het bovenstaande volgt dat EdF al concrete stappen heeft gezet om een andere FA-leverancier, namelijk de groep BNFL/Westinghouse/ABB, als tweede leverancier aan te duiden.
- (94) Om dit doel te realiseren heeft EdF echter de steun van de Franse staat nodig. De Franse regering heeft hiertoe een verklaring getekend [...].

- (95) In die verklaring geeft de Franse staat aan dat zij de strategie van EdF met betrekking tot de openstelling van diens inkoop voor een andere leverancier van PWR-FA's, namelijk de groep BNFL/Westinghouse/ABB, volledig steunt. Het is in het belang van de Franse staat dat de inkoopstrategie tegelijkertijd zowel kostenverlaging als mededinging garandeert. De Franse staat eist met name dat EdF voor al zijn FA-leveringen een oproep tot inschrijving doet. Voorts biedt de Franse staat alle mogelijke hulp om het kwalificatieproces voor nieuwe FA's te verkorten. De Franse staat eist dat EdF de groep BNFL/Westinghouse/ABB volledig ondersteunt met alle benodigde documentatie, om op die wijze het kwalificatieproces te helpen verkorten. Bovendien steunt de Franse staat de uitbreiding van de kwalificatie van FA's voor afzonderlijke reactoren naar reactoren van hetzelfde type.

3.3.4.1.2. Terugtrekking van EdF uit Framatome

- (96) Als verdere maatregel om de bestaande band tussen EdF en Framatome op te heffen, trekt EdF zich terug als aandeelhouder van Framatome. Deze terugtrekking helpt om te verzekeren dat EdF zijn nieuwe inkoopstrategie ten uitvoer legt, ongeacht de zakelijke beslissingen van Framatome inzake PWR-FA-leveringen. De Franse staat steunt de terugtrekking van EdF uit Framatome in zijn verklaring waarnaar in overweging 94 wordt verwezen.

3.3.4.2. Voorlopige conclusie

- (97) Op basis van het bovenstaande concludeert de Commissie dat de situatie op de Franse markt zal verbeteren, d.w.z. dat de Franse markt in de toekomst open zal staan voor potentiële FA-leveranciers.

3.3.4.3. Terugtrekking van Cogéma uit de nieuwe gemeenschappelijke onderneming

- (98) Wat de gevolgen van de verticale relaties tussen Cogéma en de nieuwe gemeenschappelijke onderneming betreft wordt de transactie die op 10 juli 2000 op een CO-formulier is aangemeld, in die zin gewijzigd door stukken die door de partijen zijn ingediend op 17 november 2000 [...], dat alleen Framatome en Siemens de gezamenlijke zeggenschap in de nieuwe gemeenschappelijke onderneming zullen hebben. Voorts worden alle samenwerkingsovereenkomsten tussen Cogéma en de nieuwe gemeenschappelijke onderneming zodanig gewijzigd dat elke directe invloed van Cogéma op de bedrijfsactiviteiten van de nieuwe gemeenschappelijke onderneming verdwijnt. Samenvattend, geeft Cogéma zijn deelneming in het kapitaal van de nieuwe gemeenschappelijke onderneming op. Cogéma geeft tevens alle rechten op die invloed geven op de besluiten van de nieuwe gemeenschappelijke onderneming of die anderszins gemeenschappelijke controle over de nieuwe gemeenschappelijke onderneming geven in de zin van de concentratieverordening. In het bijzonder geeft Cogéma de rechten op die zijn verbonden aan het specifieke aandeel dat het van plan was in de gemeenschappelijke onderneming te hebben, bijvoorbeeld de stemrechten. Voorts worden alle bepalingen in de „Convention sur la société nucléaire” tussen Framatome en Cogéma nietig verklaard. Hetzelfde geldt voor de bepalingen in alle betrokken bestaande overeenkomsten of andere afspraken. De partijen wijzigen derhalve dienovereenkomstig de respectieve bepalingen in de overeenkomsten die betrekking hebben op het aandelenbezit en op het bestuur van de nieuwe gemeenschappelijke onderneming. Bijgevolg zullen de nieuwe gemeenschappelijke onderneming en Cogéma de aangemelde samenwerkingsovereenkomst voor splijstofactiviteiten niet ondertekenen.
- (99) De wijziging van de aangemelde transactie heeft de volledige steun van de Franse staat, zoals uiteengezet in de verklaring waarnaar in overweging 94 wordt verwezen.

3.3.4.5. Conclusie

- (100) Er kan daarom worden geconcludeerd dat de gewijzigde concentratie niet tot het in het leven roepen of de versterking van een machtspositie zal leiden.
- (101) De wijziging in de bevoorradingsstrategie van EdF, waarvan melding is gemaakt in de overwegingen 90 tot en met 95, de verklaarde steun van de Franse staat voor de tenuitvoerlegging van deze wijziging, alsmede de verwijdering van de structurele band tussen EdF en Framatome rechtvaardigen de voorspelling dat de Franse markt in de toekomst in belangrijke mate zal worden opengesteld.
- (102) Daarmee wordt een van de belangrijkste bezwaren met betrekking tot de mededinging die voortvloeien uit de voorgenenomen concentratie, weggenomen.

- (103) De wijziging van de voorgenomen concentratie, die nu beperkt is tot de verwerving van de gemeenschappelijke controle door uitsluitend Framatome en Siemens, neemt het tweede bezwaar met betrekking tot de mededinging weg omdat er na de terugtrekking van Cogéma uit de nieuwe gemeenschappelijke onderneming niet langer sprake is van toename of uitbreiding van de verticale integratie.

B. INSTRUMENTATIE EN BESTURINGSSYSTEMEN

- (104) Zowel Framatome als Siemens hebben activiteiten op het gebied van de levering van instrumentatie en besturingssystemen („Instrumentation and Control Systems” — I&C), die bestaan uit een reeks complexe hardware- en softwaresystemen en -producten die voornamelijk betrekking hebben op veiligheids-, bedienings- en besturingssystemen in een kerncentrale, met inbegrip van controles van de radioactiviteit, de temperatuur en de drukniveaus. [Details over de overeenkomst.]

1. RELEVANTE PRODUCTMARKT

- (105) Een kerncentrale bevat een grote verscheidenheid aan complexe I&C-apparatuur die het nucleaire proces, de stoomproductie, de watercirculatie en de opwekking van elektriciteit regelt, die garandeert dat deze processen veilig en efficiënt verlopen en die voorziet in besturingsmechanismen voor noodgevallen. Daartoe voeren I&C-systemen binnen de kerncentrale verscheidene functies uit, zoals gegevens van sensoren in het veld vastleggen en trends en actuele systeemgegevens weergeven, alarmsignalen geven wanneer sensoren aangeven dat zich ongewone omstandigheden voordoen, continu gegevens van veldsensoren noteren, het werkelijke nucleaire energieniveau berekenen en de stand van werkzaamheden volgen (bijv. testen en onderhoud). I&C-systemen zorgen tevens voor de besturing van niet-veiligheidssystemen en bepaalde beperkte aan veiligheid gerelateerde toepassingen in de centrale.
- (106) Deze apparatuur wordt geleverd als integraal onderdeel van nieuwe kerncentrales, voor moderniseringswerkzaamheden bij bestaande centrales en ter vervanging van bepaalde I&C-onderdelen. De aanmeldende partijen stellen dat er een markt voor I&C is die ten minste bestaat uit de systemen die voor alle LWR worden geleverd, aangezien de basis-I&C-apparatuur voor alle niveaus in wezen dezelfde is voor BWR en PWR. Dit wordt bevestigd door de uitkomsten van het marktonderzoek.
- (107) Een onderscheid dat relevant wordt geacht voor de bepaling van de markt, is het onderscheid tussen aan veiligheid gerelateerde I&C en operationele I&C. Aan veiligheid gerelateerde I&C hebben betrekking op het NI/NSSS en zijn voornamelijk bedoeld voor het uitvoeren van geautomatiseerde taken waarvoor een zeer grote betrouwbaarheid en een speciale nucleaire kwalificatie nodig zijn. Daartoe behoren met name automatische functies voor ongevallenpreventie en -beheersing. Kenmerkende toepassingen zijn reactorbeveiliging en de activering van aangelegde veiligheidsvoorzieningen (bijvoorbeeld noodkoeling van de kern en afvoer van restwarmte, alsmede conditionering en verwerking van de bewakingssignalen van de neutronenflux). Operationele I&C hebben voornamelijk betrekking op het CI (conventionele eiland) en de daarmee verband houdende handelingen waarvoor geen specifieke nucleaire kwalificatie nodig is. Dit omvat alle apparatuur die nodig is voor bediening, toezicht, automatische functies, bewaking en archivering van het CI. De processen van de centrale worden via beeldschermen in de regelkamer bewaakt en gestuurd.
- (108) De aanmeldende partijen stellen dat er voor de afbakening van de markt geen onderscheid hoeft te worden gemaakt tussen veiligheids- en operationele I&C. Zij geven aan dat, ook al is er van de aanbodzijde gezien wellicht enige grond voor het maken van een onderscheid tussen operationele en veiligheids-I&C, de overwegingen aan de vraagzijde dusdanig zijn dat deze door klanten niet als verschillende systemen worden gezien, aangezien klanten operationele I&C en veiligheids-I&C in het algemeen niet apart of bij verschillende leveranciers kopen.
- (109) De aanmeldende partijen merken op dat klanten voor nieuwe kerncentrales aan veiligheid gerelateerde I&C en operationele I&C steeds samen hebben gekocht. De aanmeldende partijen erkennen dat, wat modernisering en verbetering betreft, er veel gevallen zijn waarin klanten alleen onderdelen van hun aan veiligheid gerelateerde of alleen onderdelen van hun operationele I&C-systeem hebben vervangen. De partijen menen echter dat gezamenlijke aankopen van zowel aan veiligheid gerelateerde als operationele I&C-systemen voor moderniseringsdoeleinden meer dan de helft van de totale omzet in dit segment uitmaken, omdat er immers moet worden verzekerd dat het desbetreffende vervangen I&C-onderdeel adequaat is voor en kan worden aangepast aan het systeem als geheel.

- (110) De Commissie is van mening dat deze argumenten onvoldoende zijn om aan te tonen dat veiligheid gerelateerde en operationele I&C tot dezelfde markt behoren. Het feit dat klanten voor nieuwe centrales aan veiligheid gerelateerde en operationele I&C steeds tezamen hebben gekocht, betekent niet dat er geen aparte markt voor veiligheid gerelateerde I&C is. In dit opzicht kan worden gewezen op de redenering achter de volgende test: zou een hypothetische monopolistische leverancier van veiligheid gerelateerde I&C-systemen het in zijn belang vinden de prijzen blijvend met 5-10 % te verhogen? Het antwoord is zeer waarschijnlijk „ja”, aangezien de klanten niet zonder veiligheid gerelateerde I&C-systemen kunnen en het aantal alternatieve leveranciers zeer beperkt is. Op dit punt moet worden opgemerkt dat voor aan veiligheid gerelateerde I&C aan specifieke kwalificatie- en vergunningseisen moet worden voldaan vanwege de vereiste hoge betrouwbaarheid en speciale nucleaire kwalificaties. Voor de niet-veiligheids-I&C geldt een minder rigoureuze kwalificatie- en vergunningsproces. Als gevolg hiervan is de markt voor veiligheidssystemen voor kerncentrales veel beperkter en zijn minder leveranciers bereid de benodigde tijd en moeite te steken in het kwalificeren van nieuwe systemen voor de beperkte vervangingsmarkt. Ter vergelijking: voor conventionele I&C is het concurrentieveld breder en dit deel van de apparatuur is over het algemeen voor verschillende typen centrales (nucleair, fossiel, enz.) hetzelfde. Er is geen speciale nucleaire kwalificatie of fabricage-expertise nodig en er zijn veel meer leveranciers die in deze productsector actief zijn.
- (111) Derhalve kan worden geconcludeerd dat er onderscheid moet worden gemaakt tussen de markt voor aan veiligheid gerelateerde I&C en de markt voor operationele I&C.
- (112) Tevens dient te worden opgemerkt dat de aanmeldende partijen hebben aangevoerd dat onderhoud van de totale markt dient te worden uitgesloten, aangezien voor die activiteit geen gedetailleerde I&C-specifieke knowhow is vereist en die activiteit doorgaans wordt uitbesteed op basis van aparte onderhoudsovereenkomsten. De meeste concurrenten en klanten hebben echter aangegeven dat het over het algemeen niet redelijk lijkt twee verschillende leveranciers te hebben, een voor de levering van apparatuur en een voor het onderhoud. In elk geval zal het van de behoeften van de klant afhangen of het onderhoud wordt geleverd tezamen met de apparatuur of als zelfstandige dienst. De vraag of het onderhoud van aan veiligheid gerelateerde I&C los moet worden gezien van de totale markt, kan open worden gelaten, aangezien de concentratie op het gebied van de mededinging geen bezwaren oplevert, hoe de productmarkt ook wordt gedefinieerd.

2. RELEVANTE GEOGRAFISCHE MARKTEN

- (113) De aanmeldende partijen stellen dat de relevante geografische markt voor I&C groter is dan de EER en mogelijk zelfs de wereld bestrijkt. Deze bewering is gebaseerd op het feit dat de I&C-apparatuur voor nieuwe kerncentrales doorgaans tezamen wordt geleverd met het NI (nucleaire eiland) en het CI (conventionele eiland), die door de aanmeldende partijen worden beschouwd als een wereldwijde markt die vrijwel geheel wordt bediend door multinationale NPP-leveranciers welke actief zijn in alle regio's van de wereld. Voorts geven de aanmeldende partijen aan dat I&C-opdrachten, zowel voor nieuwe kerncentrales als voor modernisering, onderworpen zijn aan de internationale mededinging en dat aanbesteding dikwijls verplicht is. Bovendien merken de aanmeldende partijen op dat: i) I&C-leveranciers over het algemeen een relatief homogene, technisch equivalente set I&C-apparatuur aanbieden tegen een wereldwijd geldende prijs, ii) wereldwijd de technische eisen aan I&C voornamelijk zijn gebaseerd op Amerikaanse normen (en in mindere mate op Europese normen), iii) de vervoerskosten voor I&C-systemen of onderdelen daarvan tussen regio's in de wereld niet meer dan [5-15 %] bedragen, en iv) exportbeperkingen niet gelden voor de levering van I&C-hardware en -software, op bepaalde apparatuur op Amerikaanse embargolijsten na.
- (114) Opgemerkt moet worden dat het enkele feit dat een leverancier in staat is bepaalde goederen wereldwijd aan te bieden, op zichzelf niet voldoende is om aan te tonen dat de markt een mondiale dimensie heeft. In een markt waarin grote opdrachten vaak worden aanbesteed, dient de beoordeling zich ook te richten op de vraag of leveranciers werkelijk met elkaar dingen naar zulke opdrachten in hetzelfde geografische gebied, en op de vraag of leveranciers in zulke gebieden onder homogene omstandigheden concurreren.
- (115) Uit het onderzoek van de Commissie is gebleken dat een specifieke groep I&C-leveranciers die in de EER is gevestigd ⁽¹⁾, regelmatig naar opdrachten binnen de EER dingt, te weten Siemens, Framatome, BNFL/Westinghouse/ABB en GE en in beperkte mate kleinere bedrijven in de nucleaire sector zoals

⁽¹⁾ En in Zwitserland.

Schneider, Sema of Syseca. Het blijkt dat een aantal bedrijven dat in andere regio's in de wereld is gevestigd, niet erg actief is in de EER. Mitsubishi dingt bijvoorbeeld niet naar opdrachten in de EER, hoewel kan worden aangevoerd dat technologische hinderpalen en belemmeringen veroorzaakt door regelgeving niet-Europese bedrijven theoretisch niet beletten hun activiteiten in Europa te gaan verrichten.

- (116) Het onderzoek heeft aangetoond dat I&C-bedrijven over het algemeen naar opdrachten dingen op basis van hun aanwezigheid in de EER en verscheidene leveranciers hebben aangegeven dat zij in een gegeven regio alleen naar opdrachten dingen als zij in die regio al een lokale aanwezigheid hebben. Met name onderhoud en reparaties worden over het algemeen uitgevoerd door Europese infrastructuur.
- (117) De afbakening van de precieze geografische markt kan echter open worden gelaten, aangezien de concentratie niet tot bezwaren met betrekking tot de mededinging leidt, hoe de marktafbakening ook uitvalt (wereldwijd of EER).

3. BEOORDELING UIT HET OOGPUNT VAN DE MEDEDINGING

- (118) De activiteiten van de aanmeldende partijen overlappen elkaar alleen op het punt van de aan veiligheid gerelateerde I&C. De beoordeling concentreert zich derhalve op deze markt.
- (119) Als algemene opmerking moet erop worden gewezen dat de aanmeldende partijen hebben benadrukt dat de toekomstige mogelijkheden voor I&C-opdrachten, gezien de dalende vraag naar de bouw van nieuwe NPP en gezien de huidige overcapaciteit in de NPP-sector, in het algemeen gering zullen zijn en bloot zullen staan aan substantiële concurrentiedruk, met name in de EER. Concurrenten en klanten verwachten ook dat de sector voor de komende jaren maar weinig groei zal laten zien in deze regio.
- (120) De tabellen 7 en 8 vatten de marktaandelen (de waarde) van de partijen voor veiligheidsgerelateerde I&C samen voor de wereldmarkt en de EER-markt.

- (121) *Tabel 7: Wereldwijde omzet (miljoen euro) in 1997, 1998 en 1999*

	1997		1998		1999	
Framatome	[...]	[5 %-15 %]	[...]	[5 %-15 %]	[...]	[15 %-25 %]
Siemens	[...]	[< 10 %]	[...]	[5 %-15 %]	[...]	[< 10 %]
Framatome + Siemens	[...]	[10 %-20 %]	[...]	[15 %-25 %]	[...]	[20 %-30 %]
BNFL/Westinghouse/ABB	—	[< 30 %]	—	[< 30 %]	—	[< 30 %]
General Electric	—	[< 10 %]	—	[< 10 %]	—	[< 10 %]
Overige	—	[< 20 %]	—	[< 20 %]	—	[< 20 %]
Totaal	540	100 %	546	100 %	581,5	100 %

(122) Tabel 8: Omzet in de EER (miljoen euro) in 1997, 1998 en 1999

	1997		1998		1999	
Framatome	[...]	[20 %-30 %]	[...]	[25 %-35 %]	[...]	[15 %-25 %]
Siemens	[...]	[10 %-20 %]	[...]	[15 %-25 %]	[...]	[15 %-25 %]
Framatome + Siemens	[...]	[35 %-45 %]	[...]	[45 %-55 %]	[...]	[35 %-45 %]
BNFL/Westinghouse/ABB	—	[25 %-35 %]	—	[25 %-35 %]	—	[25 %-35 %]
General Electric	—	[5 %-15 %]	—	[5 %-15 %]	—	[5 %-15 %]
Overige	—	[5 %-15 %]	—	[5 %-15 %]	—	[5 %-15 %]
Totaal	169,3	100 %	172,6	100 %	170	100 %

- (123) In de markt voor aan veiligheid gerelateerde I&C kunnen twee algemene categorieën leveranciers worden onderscheiden: aan de ene kant een groep (bestaande uit de aanmeldende partijen, BNFL/Westinghouse/ABB, General Electric of Mitsubishi) die de brede mogelijkheden heeft die nodig zijn om naar grote opdrachten (zoals de levering van een compleet I&C-systeem of een groot moderniseringsprogramma) te dingen, en aan de andere kant een tweede groep bestaande uit leveranciers die slechts een bepaald marktsegment bedienen. Tot deze bedrijven behoren bijvoorbeeld leveranciers van specifieke software- of hardwareproducten (bijv. het Amerikaanse bedrijf Eaton of de Franse bedrijven Schneider en Sema Group).
- (124) Uit de tabellen 7 en 8 blijkt dat de nieuwe entiteit een gecombineerd marktaandeel in de markt voor aan veiligheid gerelateerde I&C zal hebben van minder dan [20-30 %] op mondiaal niveau (1999) en van ongeveer [35-45 %] in de EER.
- (125) Siemens is wereldwijd en in Europa een van de grootste I&C-leveranciers, met sterke punten op bijna alle relevante gebieden. Framatome is niet rechtstreeks actief op het gebied van de fabricage van I&C-producten, maar functioneert eerder als toonaangevend bedrijf dat zorgt voor het ontwerp en de integratie van de I&C-systemen. Vervolgens worden met bedrijven zoals Schneider en Sema overeenkomsten gesloten voor de levering van de I&C-hardware en -software die nodig zijn om aan de vraag van de klanten binnen de algemene overeenkomsten te voldoen. Opgemerkt moet ook worden dat de rol van Framatome op het gebied van de aan veiligheid gerelateerde I&C voornamelijk beperkt is tot de engineeringactiviteiten die het uitvoert op zijn eigen PWR-ontwerpen. Het bedrijf heeft niet meegedongen naar projecten waarbij aparte I&C-systemen moesten worden geleverd voor kerncentrales die door concurrenten van het bedrijf werden geleverd.
- (126) Gezien de gecombineerde marktaandelen die op mondiaal niveau door de aanmeldende partijen zijn gehaald, geeft de concentratie geen aanleiding tot bezwaren met betrekking tot de mededinging, aangezien ten minste twee bijzonder sterke concurrenten, BNFL en GE, in de markt actief zullen blijven.
- (127) Weliswaar zou de nieuwe gemeenschappelijke onderneming, als de bestaande leverancier van veel I&C-systemen in Frankrijk en Duitsland, op de EER-markt een potentiële klantenbasis hebben die ongeveer twee derde van de totale NPP-basis in de EER vertegenwoordigt. De nieuwe entiteit zal echter nog altijd te maken hebben met concurrentie van sterke leveranciers die in dit gebied zijn gevestigd, zoals BNFL en GE.
- (128) Met name BNFL/Westinghouse/ABB, wereldwijde marktleider voor de levering van aan veiligheid gerelateerde I&C met een marktaandeel van circa 40 %, heeft in de EER een marktaandeel van meer dan 30 %. Opgemerkt moet ook worden dat BNFL onlangs in de EER enkele belangrijke opdrachten voor de vervanging van complete I&C-systemen heeft binnengehaald.

- (129) Het is waar dat het voor sommige moderniseringswerkzaamheden nauwelijks mogelijk lijkt de grote leveranciers te omzeilen. Deze moderniseringsprogramma's hebben echter alleen betrekking op een beperkt deel van de totale markt voor aan veiligheid gerelateerde I&C, d.w.z. „IE”-systemen waarvoor zeer hoge veiligheidseisen noodzakelijk zijn en die over het algemeen worden geleverd door de NSSS-leverancier zelf. Voor andere moderniseringsprogramma's (bijvoorbeeld de vervanging van componenten of subsystemen) zijn kleinere concurrenten, zoals Schneider, in staat rechtstreeks opdrachten bij de klanten in de wacht te slepen.
- (130) Er moet tevens worden benadrukt dat de energiebedrijven een substantiële koopkracht hebben. Zulke klanten, over het algemeen machtige en rijke energiebedrijven, kunnen via de aanbestedingsprocedure of het parallelle onderhandelingsproces voor nieuwe opdrachten hun positie gebruiken om zo gunstig mogelijke voorwaarden te bedingen. Met het huidige liberaliseringsproces van de energiemarkten is de meerderheid van de NPP-exploitanten gedwongen zijn kosten te verlagen. Bovendien lijkt de vraagzijde in de EER zich in toenemende mate te concentreren (zie bijvoorbeeld de recente concentraties tussen Veba en Viag of tussen RWE en VEW).
- (131) Tot slot dient te worden opgemerkt dat, indien het onderhoudsgedeelte van de activiteiten uit de markt zou worden genomen, het gecombineerde marktaandeel van de partijen zou dalen tot respectievelijk ongeveer [10-20 %] wereldwijd en [25-35 %] in de EER (1999). Voor wat betreft het onderhoud alleen is het vermeldenswaard dat sommige klanten tijdens de hoorzitting hebben verklaard dat zij in staat zijn het benodigde onderhoud voor I&C-systemen zelf te verzorgen. Concurrentiedruk heeft elektriciteitsproducenten gedwongen naar niet-OEM-alternatieven te kijken als middel om de bedrijfskosten te verlagen. Als gevolg hiervan hebben ook NPP-exploitanten expertise in en kennis van onderhoudsactiviteiten opgedaan. Eén concurrent benadrukte tijdens het onderzoek zelfs dat „het bestaande technische personeel van de centrale volledig in staat is de apparatuur met een minimum aan inspanning te onderhouden”.

Conclusie

- (132) De Commissie concludeert derhalve dat de voorgenomen concentratie waarschijnlijk niet tot een dominante positie op de markt voor aan veiligheid gerelateerde I&C leidt.

C. VERBRUIKTESPLIJTSTOFREKKEN

1. RELEVANTE PRODUCTMARKTEN

- (133) Alle kerncentrales hebben opslagvoorzieningen voor splijtstofelementen die in de kernreactors zijn gebruikt. Verbruikte splijtstofelementen worden, na een verblijf van drie tot zes jaar in de kernreactor, onder water opgeslagen in opslagrekken op de bodem van een bassin. Het water heeft een tweeledig doel. Allereerst koelt het de splijtstofelementen, die na verwijdering nog enige tijd warmte blijven produceren. Op de tweede plaats dient het om vrije neutronen te absorberen, zodat de bestraalde splijtstof in een subkritische configuratie blijft. Wanneer de splijtstof is afgekoeld (na één, drie of tien jaar, afhankelijk van het versplijtingspercentage), zijn er verschillende opties: verbruikte splijtstof kan uit het opslagbassin worden verwijderd voor opwerking of de verbruikte splijtstof kan verder worden opgeslagen („tussenopslag”). Op dit moment is natte opslag niet langer verplicht: de verbruikte splijtstof kan dus worden opgeslagen in zowel natteopslagvoorzieningen (verbruiktesplijtstofrekken) als drogeopslagvoorzieningen (zoals vaten).
- (134) De aanmeldende partijen stellen in hun aanmelding dat er een relevante productmarkt is voor de levering van verbruiktesplijtstofrekken. Later gaven de partijen echter aan dat de relevante productmarkt, gezien de concurrentiedruk van vaten voor droge opslag, in feite breder zou kunnen zijn dan de markt voor verbruiktesplijtstofrekken. Ook al kunnen voor de tussenopslag van verbruikte splijtstof zowel natteopslag- als drogeopslaginstallaties worden gebruikt, het feit blijft dat de levering van verbruiktesplijtstofrekken (natte opslag) een aparte relevante productmarkt vormt, aangezien verbruiktesplijtstofrekken onmisbaar zijn voor de onmiddellijke opslag van verbruikte splijtstofelementen. Substitutie aan de aanbodzijde (tussen faciliteiten voor natte opslag en faciliteiten voor droge opslag) of arbitrageoverwegingen (tussen het segment van verbruiktesplijtstofrekken voor onmiddellijke opslag en het segment voor tussenopslag) zijn niet van dien aard dat ze de karakterisering van de relevante productmarkt veranderen. Gezien de substitutie aan de aanbodzijde is er geen noodzaak een onderscheid te maken tussen verbruiktesplijtstofrekken voor PWR-FA's en die voor BWR-FA's.

- (135) In de leveringsprojecten voor verbruiktesplijststofrekken kunnen verschillende fasen worden onderscheiden: het ontwerp van verbruiktesplijststofrekken, het verlenen van de vergunning voor de rekken door de regelgevende instanties, de productiefase en de installatie op de opslaglocatie. In hun aanmelding stellen de partijen dat de verschillende fasen van de levering van verbruiktesplijststofrekken (het ontwerp, het verlenen van de vergunning, de fabricage en de installatie van de verbruiktesplijststofrekken) als één relevante productmarkt kunnen worden beschouwd. Dit standpunt lijkt gerechtvaardigd. Ook al kunnen de verschillende elementen worden uitbesteed (en dat worden ze tot op zekere hoogte ook), toch is er bij de levering van verbruiktesplijststofrekken gewoonlijk sprake van één contract dat alle vier elementen omvat. Dit wordt gedaan omdat de kerncentrales de verantwoordelijkheid voor het hele project graag in handen van één enkele entiteit zien, gewoonlijk het „leidende bedrijf” van een consortium.
- (136) Uit het bovenstaande volgt dat het ontwerp, de vergunningsfase, de productie en de installatie van verbruiktesplijststofrekken (natte opslag) als één relevante productmarkt moeten worden beschouwd. In het resterende deel van dit onderdeel C zal naar deze markt worden verwezen als de markt voor de levering van verbruiktesplijststofrekken.

2. RELEVANTE GEOGRAFISCHE MARKTEN

- (137) Volgens de aanmeldende partijen is de markt voor de levering van verbruiktesplijststofrekken om de volgende redenen een wereldwijde markt. Op de eerste plaats merken de partijen op dat er voor de levering van NPP-componenten over het algemeen substantiële handelsstromen zijn tussen de verschillende regio's in de wereld. Producten zijn over de hele wereld uniform: componenten worden niet gedifferentieerd naar regio, maar worden alleen aangepast aan de eisen van de centrale in kwestie. Voorts zijn nieuwe leveringscontracten doorgaans onderworpen aan een wereldwijde aanbesteding met open en vrije concurrentie op één mondiaal prijsniveau. Tot slot vormen de wereldwijde invoerheffingen geen belemmering voor de handelsstromen.
- (138) Uit het marktonderzoek blijkt echter dat de relevante geografische markt niet groter is dan de EER. Net als bij de andere productmarkten moet elke aanbieder van verbruiktesplijststofrekken van NPP-exploitanten de status van gekwalificeerd leverancier krijgen en van de nationale instanties vergunningen krijgen. Vanwege hun bekendheid met het ontwerp van de centrales, de relevante nationale procedures en de gebruikte talen hebben zittende spelers zoals Siemens, Framatome en CCI/Sulzer een bepaald voordeel. Daarnaast bestaat er, zoals is aangegeven door Holtec (Verenigde Staten) en Skoda (Tsjechische Republiek), onder West-Europese kerncentrales een sterke voorkeur voor Europese producten. Ter illustratie kan worden opgemerkt dat van de 22 projecten voor verbruiktesplijststofrekken waarvoor in het afgelopen decennium in de EER een opdracht is gegeven, slechts één project is uitgevoerd door een niet-Europees bedrijf (Holtec, in 1995) en dat de andere 21 projecten zijn uitgevoerd door Europese spelers. Evenzo concentreren Holtec en de Japanse bedrijven (Mitsubishi, Hitachi/Toshiba) hun activiteiten op hun thuismarkten.
- (139) Net zo belangrijk is dat uit het marktonderzoek volgt dat ook de productkenmerken in de verschillende regio's in de wereld (met name de EER en de Verenigde Staten) zodanig zijn dat er een onderscheid bestaat tussen deze regio's. Holtec, de enige leverancier van verbruiktesplijststofrekken in de Verenigde Staten heeft zijn verbruiktesplijststofrekken ontworpen voor gestandaardiseerd boorhoudend aluminium (Boral). In de EER worden hoofdzakelijk boorhoudend roestvrij staal en Cadminox gebruikt. Een aantal Europese kerncentrales (in Frankrijk, België, Nederland) wenst geen aluminium verbruiktesplijststofrekken te kopen in verband met de technische problemen die zich in het verleden met dit soort rekken hebben voorgedaan⁽¹⁾. Holtec kan zijn ontwerp weliswaar aanpassen aan boorhoudend roestvrij staal, maar kan geen even concurrerende offertes uitbrengen als in de Verenigde Staten en elders voor aluminium rekken (rekken van boorhoudend roestvrij staal zijn duurder dan rekken van Boral). De algemene drempels bij het betreden van de Europese markt en het verschil in het materiaal dat kan worden gebruikt, betekenen tezamen dat Holtec heeft besloten zich af te wenden van de EER-markt. Als gevolg hiervan wordt in de EER van Holtec geen concurrentiedruk ondervonden, ook al strekken de activiteiten van Holtec zich uit tot gebieden buiten de Verenigde Staten.
- (140) Het lijkt er daarom op dat de EER als de relevante geografische markt moet worden beschouwd.

⁽¹⁾ Op dit punt moet worden opgemerkt dat Holtec van mening is dat niet het gebruik van Boral als zodanig debet is aan de ervaren tekortkomingen, maar eerder de slechte kwaliteit van het Boral dat door de leveranciers in kwestie is gekocht. Voorts wordt ook van boorhoudend roestvrij staal gezegd dat er zich in het verleden problemen mee hebben voorgedaan; als gevolg hiervan bevelen de Amerikaanse regelgevende instanties het gebruik ervan niet aan.

3. BEOORDELING UIT HET OOGPUNT VAN DE MEDEDINGING

3.1. *De marktpositie van de partijen*

- (141) Siemens maakt gedetailleerde basisontwerpen voor verbruiktesplijststofrekken en werkt daarna nauw samen met onderaannemers, met name met ENSA (Spanje), voor de fabricage van de ontwerpen. Framatome ontwerpt, fabriceert en verkoopt verbruiktesplijststofrekken op basis van Cadminox. Cogéma ontwerpt, fabriceert en verkoopt geen verbruiktesplijststofrekken.
- (142) De marktkansen voor de levering van verbruiktesplijststofrekken zijn relatief zeldzaam. In het afgelopen decennium zijn er in de EER in totaal slechts 22 vervangingen van verbruiktesplijststofrekken uitgevoerd, met een totale waarde van ongeveer [...]. Op basis van dit tijdvak — een korter tijdvak geeft mogelijk geen goed beeld van de werkelijke marktpositie gegeven het relatief kleine aantal opdrachten per jaar (twee tot drie) — zouden de partijen een gecombineerd marktaandeel krijgen van [60-70 %] in waarde (Framatome [15-25 %], Siemens [40-50 %]). Wat betreft de concurrenten: Holtec had een marktaandeel van [10-20 %], MPE (Mécanique de précision pour équipements) van [5-15 %], CCI Sulzer van [5-15 %] en NIS/Skoda van [<5 %]. Wat de berekening van de marktaandelen betreft, hebben de partijen tijdens de hoorzitting aangegeven dat de waarde die door onderaannemers in de respectieve consortia wordt toegevoegd, niet moet worden toegeschreven aan het „leidende bedrijf” van het consortium⁽¹⁾. De partijen zouden derhalve een marktaandeel krijgen van slechts [30-40 %]. Naar de mening van de Commissie is een dergelijke toeschrijving echter wel terecht, aangezien deze beter de rol en de marktpositie van het „leidende bedrijf” in de markt voor de levering van verbruiktesplijststofrekken weerspiegelt.
- (143) In elk geval moet voorzichtig gebruik worden gemaakt van de historische marktaandelen in de markt in kwestie, aangezien de markt een inschrijfmarkt is waarin slechts zeer zelden opdrachten worden verstrekt. Als zodanig is een groot gecombineerd marktaandeel niet noodzakelijkerwijs een goede indicatie van de marktmacht die de nieuwe gemeenschappelijke onderneming na de fusie zal krijgen. Met name mag niet vergeten worden dat de energiebedrijven een substantiële koopkracht hebben. Voorts is het vermeldenswaard dat de marktaandelen van CCI Sulzer (Zwitserland) en MPE (België) weliswaar beperkt zijn, maar dat deze bedrijven onlangs wel opdrachten in de wacht hebben kunnen slepen: MPE heeft in 1998 een van zijn twee opdrachten gekregen (voor een capaciteitsuitbreiding bij de centrale in het Belgische Tihange) en CCI/Sulzer heeft zijn tweede opdracht pas dit jaar gekregen (voor een capaciteitsuitbreiding bij de centrale van Borssele in Nederland).
- (144) Op het punt van productiecapaciteit zou de nieuwe gemeenschappelijke onderneming in een gegeven jaar ongeveer [...] projecten voor verbruiktesplijststofrekken van „gemiddelde omvang” aankunnen (de meeste respondenten beschouwen een project van ongeveer 1 400-1 500 opslagcellen als een project van „gemiddelde omvang”). Gezien het kleine aantal opdrachten dat elk jaar wordt gegund (twee tot drie), zal de nieuwe gemeenschappelijke onderneming daar echter niet veel marktmacht aan ontleen. CCI Sulzer zou bijvoorbeeld al op eigen kracht dit aantal projecten aankunnen. NIS/Skoda en MPE kunnen elk ongeveer een tot twee projecten per jaar aan.
- (145) Tot slot is er, zoals door de meerderheid van de respondenten wordt aangegeven, in de EER niet veel vraag meer naar verbruiktesplijststofrekken. Aangezien er in de EER geen plannen bestaan voor de bouw van nieuwe centrales, wordt de toekomstige vraag naar verbruiktesplijststofrekken volledig bepaald door projecten voor vergroting van de capaciteit van de bestaande bassins of projecten voor de bouw van aanvullende capaciteit voor tussenopslag. De meeste NPP hebben inmiddels hun programma's voor de capaciteitsuitbreiding van hun bestaande opslagbassins gereed. Specifiek voor tussenopslag geldt dat Duitsland een van de weinige landen is die in de toekomst meer capaciteit voor tussenopslag nodig zullen hebben. Tot op heden heeft Duitsland gebruikgemaakt van centrale voorzieningen voor tussenopslag om de verbruikte splijststofelementen op te slaan die niet in Sellafeld of La Hague werden opgewerkt. Gezien de problemen die men bij het vervoer van deze verbruikte splijststofelementen van de reactoren naar de opslagfaciliteiten tegenkwam, hebben de Duitse regering en de centrales in juni 2000 afgesproken over te stappen op gedecentraliseerde tussenopslag op het terrein van de centrales zelf. Het is echter onwaarschijnlijk dat dit tot een stijging

⁽¹⁾ De partijen stellen dat ook de waarde van de opdrachten voor SKB, de centrale opslagfaciliteit voor de Zweedse kerncentrales, in de berekening van de marktaandelen moet worden meegenomen. De positie van SKB is echter tamelijk bijzonder, aangezien het een eigen rekontwerp voor natte opslag heeft (waarbij containers in grotere rekken worden gebruikt) en het alleen de bouw van deze rekken uitbesteedt. Daarnaast worden de compacte containers van SKB alleen voor tussenopslag gebruikt.

van de vraag naar verbruiktespijststofrekken zal leiden, aangezien de Duitse centrales hoogstwaarschijnlijk hetzelfde opslagconcept zullen gebruiken als het concept dat momenteel in de centrale faciliteiten wordt gebruikt, namelijk de Castorvaten voor droge opslag vervaardigd door GNB (een dochteronderneming van Nukem en de Duitse energiebedrijven). Dertien Duitse NPP hebben goedkeuring aangevraagd voor het gebruik van drogeopslagvaten voor tussenopslag. Het lijkt er daarom op dat de toekomstige vraag naar verbruiktespijststofrekken in de EER zowel beperkt is als afneemt. In deze omstandigheden lijkt het voor elke marktspeler moeilijk verbruiktespijststofrekken aan te bieden tegen minder dan concurrerende voorwaarden.

- (146) Het is daarom onwaarschijnlijk dat de voorgenomen concentratie zal leiden tot het ontstaan van een machtspositie op de EER-markt voor de levering van verbruiktespijststofrekken.

D. NEVENRESTRICTIES

- (147) Als gevolg van de wijziging die in de aanmelding is aangebracht, is de enige nevenclausule die nog moet worden beoordeeld een specifiek concurrentiebeding. Volgens de aandeelhoudersovereenkomst mogen Framatome en Siemens binnen het exclusieve terrein van de activiteiten van de nieuwe gemeenschappelijke onderneming niet concurreren ⁽¹⁾. De duur van het concurrentiebeding is niet langer dan de duur van de nieuwe gemeenschappelijke onderneming, te weten [...].
- (148) Voor een succesvolle werking van de nieuwe gemeenschappelijke onderneming is het nodig dat deze de nucleaire knowhow die door de beide moedermaatschappijen in de gemeenschappelijke onderneming wordt ingebracht, kan assimileren. De mogelijkheid daartoe zou ernstig worden gehinderd zonder een clausule die de moedermaatschappijen verbiedt in de betrokken markten te concurreren. Evenzo werkt het concurrentiebeding voor de moedermaatschappijen ook als een voorzorgsmaatregel om te voorkomen dat de aanzienlijke investeringen die in de gemeenschappelijke onderneming worden gedaan, in gevaar worden gebracht doordat de andere moedermaatschappij tracht te profiteren van de knowhow en de goodwill die door de gemeenschappelijke onderneming wordt gegenereerd. Het is echter niet gepast het concurrentiebeding voor zijn gehele duur als accessoir te beschouwen. Niettemin lijkt een duur van 30 jaar zowel noodzakelijk als gepast, gegeven het feit dat de nucleaire industrie een bedrijfstak is met ongewoon lange economische levenscycli. Tot slot is het beding strikt beperkt tot de producten en diensten die binnen het terrein van de activiteiten van de gemeenschappelijke onderneming vallen. Het concurrentiebeding kan daarom voor een periode van 30 jaar als accessoir worden beschouwd voor de concentratie.

V. CONCLUSIE

- (149) Er kan derhalve worden geconcludeerd dat de voorgenomen fusie in haar gewijzigde vorm op de markten waarnaar in de overwegingen 16 tot en met 146 wordt verwezen, niet tot het ontstaan of de versterking van een machtspositie zal leiden.

VI. SAMENVATTING

- (150) Derhalve kan worden geconcludeerd dat de voorgenomen fusie in haar gewijzigde vorm zoals uiteengezet in overweging 98 niet zal leiden tot het ontstaan of de versterking van machtsposities als gevolg waarvan de daadwerkelijke mededinging in een substantieel gedeelte van de Gemeenschap wordt gehinderd, en dat de fusie derhalve overeenkomstig artikel 8, lid 2, van de concentratieverordening verenigbaar is met de gemeenschappelijke markt en met de Overeenkomst betreffende de Europese Economische Ruimte,

⁽¹⁾ [...].

HEEFT DE VOLGENDE BESCHIKKING GEGEVEN:

Artikel 1

De voorgenomen concentratie, zoals door de partijen gewijzigd op 17 november 2000, tussen Framatome SA en Siemens AG wordt verenigbaar verklaard met de gemeenschappelijke markt en met de Overeenkomst betreffende de Europese Economische Ruimte.

Artikel 2

Deze beschikking is gericht tot de aanmeldende partijen.

Gedaan te Brussel, 6 december 2000.

Voor de Commissie

Mario MONTI

Lid van de Commissie
